

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Veronika Zmrzlíková

*Sociálně aktivizační služby v Ostravě pro děti a
mladé lidi od 7 do 35 let s tělesným postižením, se
zaměřením na Integrovaný klub BRÁNA a její vliv
na uživatele služby a jejich rodiny.*

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Ožanová

2013

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Ostravě dne 27. března 2013

.....
Veronika Zmrzliková

Děkuji Mgr. Kateřině Ožanové za odborné vedení a poskytnuté rady při zpracování mé bakalářské práce. Stejně tak i všem ostatním, kdo se na procesu tvorby jakýmkoli způsobem podíleli.

Obsah

Úvod	6
1 Teoretický rámec.....	9
1.1 Sociální služby	9
1.1.1 Sociálně aktivizační služby	10
1.1.2 Dobrovolnictví v sociálních službách.....	11
1.2 Tělesné postižení.....	13
1.2.1 Specifika sociálního začlenění a trávení volného času osob s tělesným postižením ve věku 7-35 let.....	16
1.3 Přehled sociálních služeb na Ostravsku poskytujících dětem a mladým lidem s tělesným postižením sociálně aktivizační služby	19
1.3.1 Centrum pro zdravotně postižené Moravskoslezského kraje o.s.	19
1.3.2 Klub Stonožka Ostrava	20
1.3.3 Integrovaný klub BRÁNY	21
2 Metodologie výzkumu.....	28
2.1 Výběr respondentů	28
2.2 Metoda výzkumu.....	30
2.2.1 Přípravná fáze rozhovorů	30
2.2.2 Rozhovor	31
2.2.3 Reflexe rozhovorů	31
3 Empirická část	33
3.1 Význam a přínos BRÁNY pro klienty rodiče a rodiny klienta.....	33
3.1.1 Přínos BRÁNY pro klienty	33
3.1.2 Celkový význam BRÁNY pro klienty, rodiče a jejich rodiny.....	34
3.1.3 Shrnutí oblasti „Význam a přínos BRÁNY pro klienty rodiče a rodiny klienta“	36
3.2 Pozitivní a negativní stránky BRÁNY	37
3.2.1 Fungování BRÁNY.....	37
3.2.2 Změny v poskytování služeb	39
3.2.3 Shrnutí oblasti „Pozitivní a negativní stránky BRÁNY“	40
3.3 Dobrovolnictví	41
3.3.1 Shrnutí oblasti „Dobrovolnictví“	42
3.4 Jiné sociálně aktivizační služby na území Ostravy.....	42
3.4.1 Shrnutí oblasti „Jiné sociálně aktivizační služby na území Ostravy“	44
3.5 Celkové shrnutí výsledků výzkumu	44

Závěr.....	46
Seznam použitých zdrojů	48
Seznam příloh.....	51

Úvod

Motto :

„Mám Bránu moc ráda a cítím, že ona mě taky. Už teď se těším na další Dámskou jízdu a budu si přát, abych zase mohla jet.“ (Terezka)

(Centrum pro rodinu a sociální péči o.s., Výroční zpráva, 2011, s. 19)

Téma „Sociálně aktivizační služby v Ostravě pro děti a mladé lidi od 7 do 35 let s tělesným postižením, se zaměřením na Integrační klub BRÁNA a její vliv na uživatele služby a jejich rodiny“, jsem si vybrala proto, že vnímám kvalitní trávení volného času u dětí a mladých lidí s tělesným postižením jako velmi důležitou skutečnost, která by neměla být v rámci sociální práce opomíjena. V mé bakalářské práci jsem se zaměřila na Integrační klub BRÁNA, jelikož mám s touto službou osobní zkušenost jako dobrovolník a později také jako asistent koordinátora této služby. Jsem přesvědčena, že tento integrační klub svou práci dělá zodpovědně, s plným nasazením a proto jsem se rozhodla jeho fungování v práci blíže přiblížit.

V rámci této práce bych ráda naplnila cíle, které jsem rozdělila na cíl symbolický, cíl poznávací a cíl aplikační.

V rámci symbolického cíle bych chtěla upozornit na důležitost smysluplného trávení volného času dětí a mladých lidí s tělesným postižením. V souvislosti s tímto chci upozornit na důležitost sociálních služeb, které dané cílové skupině nabízejí sociálně aktivizační služby v regionu Ostravy, se zvláštním přihlédnutím k aktivitám Integrovaného klubu BRÁNA.

Zjištěné informace by měly sloužit široké veřejnosti a zvláště rodinám dětí a mladých lidí se zdravotním postižením, které často hledají vyplnění volného času odpovídající sociálně aktivizačním aktivitám. Dostupné informace například na internetu, či v katalogu sociálních služeb jsou často velmi stručné a jejich hledání je tak mnohdy obtížné. V dostupných zdrojích bývají informace o službách uvedeny zpravidla pouze z pohledu pracovníků těchto služeb. Domnívám se, že pohled samotných uživatelů a jejich rodinných příslušníků by měl být jedním z hlavních přínosů této bakalářské práce a může být pro veřejnost velmi užitečný. V neposlední řadě by měly výstupy práce sloužit pracovníkům služeb, které poskytují sociálně aktivizační služby, zvláště pak pracovníkům Integrovaného klubu BRÁNA, jako zpětná vazba od uživatelů a jejich rodin.

Poznávacím cílem této práce je zjištění informací o tom, jak hodnotí klienti Integračního klubu Brána a jejich rodinní příslušníci fungování (tj. cíle, pravidla, zásady poskytování služeb a otázku dobrovolnictví) tohoto klubu a ostatních služeb v Ostravě poskytujících sociálně aktivizační služby dané cílové skupině.

Aplikačním cílem práce je získat konkrétně využitelné informace o subjektivních postojích klientů Integračního klubu BRÁNA a jejich rodinných příslušníků k této sociálně aktivizační službě. K tomuto účelu jsem použila kvalitativní výzkum.

V rámci prováděného výzkumu jsem se zaměřila na zjišťování informací o motivaci klientů k využívání této služby a významu, který daným aktivitám přiřkládají. Zjišťovala jsem postoje rodinných příslušníků k těmto službám a snažila jsem se zmapovat také pozitivní i negativní dopady daných služeb na klienty a jejich rodiny. Dále mě zajímalo, nakolik se realizovaná nabídka služeb kryje s požadavky či přáními klientů a jejich rodinných příslušníků a v neposlední řadě jsem se zabývala tím, jak respondenti vnímají fenomén dobrovolnictví při realizaci zmiňovaných služeb.

Poznatky výzkumu by měly sloužit zejména pracovníkům Integračního klubu BRÁNA, popřípadě dalším pracovníkům v sociálních službách jako zpětná vazba od uživatelů a jejich rodin, na základě které se bude moci daná služba zdokonalit, načerpat nové podněty pro svou práci a přizpůsobit své fungování co nejvíce individuálním potřebám a přáním klientů a jejich rodinných příslušníků.

Vyhodnocené poznatky výzkumu budou předány pracovníkům Integračního klubu BRÁNA. Jedno vydání práce bude umístěno také v knihovně projektu VÝZVA, kde bude k dispozici zájemcům z řad veřejnosti, pracovníkům jiných sociálních služeb a rodinám se členem s tělesným postižením.

V textu jsem dala přednost jednotnému použití pojmu "klient", který se významově kryje s pojmem "uživatel", který je používán v oficiálních textech Integračního klubu BRÁNA.

Při snaze reflektovat dané téma v časopise Sociální práce/Sociálna práca, jsem nenašla odpovídající článek, věnující se sociálně aktivizačním činnostem pro děti a mladé lidi s tělesným postižením. Zdrojem informací pro mou práci mi však byl článek „Rámec interoperability mladých dobrovolníků“.

Bakalářská práce se skládá ze tří hlavních kapitol - teoretického rámce, metodologické části a empirické části.

V teoretickém rámci se zabývám začleněním a vymezením pojmu „sociální služby“ se zaměřením na služby sociálně aktivizační. Popis této problematiky vychází převážně ze zákona č. 108/2006 o sociálních službách. Další kapitolou v tomto rámci je dobrovolnictví. Jelikož by se aktivity integračního klubu nemohly bez dobrovolníků z řad studentů realizovat, rozhodla jsem se pro podrobnější přiblížení této problematiky. Dále zde stručně popisuji fungování sociálních služeb, zabývajících se poskytováním těchto sociálně aktivizačních služeb na území Ostravy. Podrobnější informace uvádím u Integračního klubu BRÁNA. U této služby uvádím informace o jejím začlenění do Centra pro rodinu a sociální péči o.s. a historii vzniku. Dále popisuji poslání, cíle, pravidla a zásady poskytování služeb, vymezení cílové skupiny a podrobný popis služeb, které tento integrační klub poskytuje. V této části práce také popisuji důležité změny, kterými tato služba prošla v posledních třech letech a které budu dále hodnotit v rámci empirické části této práce. Jelikož však tyto změny doposud nejsou podrobněji zpracovány v metodice, či jiných materiálech služby, rozhodla jsem se pro uskutečnění rozhovoru s pracovníci služby. Z tohoto rozhovoru jsem poté čerpala informace do mého teoretického rámce. Informace o výše uvedených službách byly čerpány převážně z oficiálních internetových stránek těchto služeb, katalogu sociálních služeb, metodik a dalších dokumentů, jelikož k tomuto tématu neexistuje odpovídající odborná literatura.

Část metodologická popisuje výběr a způsob práce s respondenty a průběh sběru a analýzy dat.

Empirický rámec se zaměřuje na analýzu hloubkových rozhovorů uskutečněný ve čtyřech rodinách, jejichž člen s tělesným postižením navštěvoval integrační klub BRÁNA. V každé rodině vždy proběhly dva rozhovory. S klientem BRÁNY a s rodičem tohoto klienta. V empirické části práce jsem tedy vycházela z osmi polostrukturovaných rozhovorů, které mi poskytly podklad pro naplnění cílů této práce.

1 Teoretický rámec

1.1 Sociální služby

Jelikož se tato práce týká sociálně aktivizačních služeb, je na místě podrobněji pro lepší pochopení popsat začlenění a vymezení pojmu sociálních služeb jako takových. Sociální služby jsou součástí sociálního zabezpečení v sociálním systému společnosti, konkrétně v rámci systému sociální péče (pomoci). Tato sociální pomoc řeší obtížné situace, které občan není schopen řešit sám, nebo s pomocí vlastní rodiny. Sociální pomoc se poskytuje ve dvou základních formách. První formou jsou sociální služby poskytované především obcemi, kraji, či nestátními neziskovými organizacemi. Formou druhou je sociálně právní ochrana a dávky sociální pomoci, které poskytuje stát prostřednictvím pověřených obecních úřadů. (Krebs, 2007, s. 165)

Zákon č. 108/2006 o sociálních službách, část první, §3, odstavec a), definuje sociální službu jako činnost, nebo soubor činností, které zajišťují pomoc a podporu osobám za účelem prevence sociálního vyloučení nebo sociálního začlenění.

Základní zásady při poskytování sociálních služeb jsou zachování lidské důstojnosti osob, vycházení z individuálních potřeb osob, aktivní působení na osoby, motivace k řešení jejich nepříznivé životní situace, podporování rozvoje samostatnosti osob a posilování jejich sociálního začleňování. Sociální služby musí být dále poskytovány v náležité kvalitě a musí zajistit dodržování lidských práv a základních svobod člověka. (zákon č. 108/2006, část první, §2, odstavec 2.)

V rámci sociálních služeb rozlišujeme tři základní skupiny. Jedná se o sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Sociální služby mohou být poskytovány formou pobytovou, ambulantní, nebo terénní. (zákon č. 108/2006, část třetí, Hlava I, díl 1, §32, §33)

Sociální poradenství se dále dělí na základní sociální poradenství a odborné sociální poradenství. (zákon č. 108/2006, část třetí, Hlava I, díl 2, §37)

Služby sociální péče se snaží napomoci osobám zajistit jejich psychickou a fyzickou soběstačnost, s cílem zapojení se do běžného života společnosti v co nejvyšší možné míře. V případě, že toto stav osoby vylučuje, služby sociální péče zajišťují osobě důstojné prostředí a zacházení. (zákon č. 108/2006, část třetí, Hlava I, díl 3, §38)

Služby sociální prevence se snaží zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou touto skutečností ohroženy kvůli jejich krizové sociální situaci, způsobu života vedoucí

ke konfliktu se společností, nebo životními návyky. Toto se týká také osob žijících v sociálně znevýhodněném prostředí, nebo osob, jejichž práva a oprávněné zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem těchto služeb je tedy napomáhání osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránění společnosti před šířením a vznikem nežádoucích společenských jevů.(zákon č. 108/2006, část třetí, Hlava I, díl 4, §53)

1.1.1 Sociálně aktivizační služby

Sociálně aktivizační služby spadají v systému sociálního zabezpečení do oblasti sociální pomoci. V té dále pod sociální služby, konkrétně pod služby sociální prevence. Tyto služby se dále dělí na sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou poskytovány formou terénní, či ambulantní rodině s dítětem, jehož vývoj je ohrožen důsledkem dopadů dlouhodobé krizové sociální situace, kterou rodiče bez pomoci nedokážou překonat. Tyto služby jsou poskytovány také rodinám, u jejichž dítěte jsou další rizika ohrožení jeho vývoje. Základní činnosti, které tyto služby poskytují, jsou tyto (zákon č. 108/2006, část třetí, Hlava I, díl 4, §65):

- „výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- sociálně terapeutické činnosti,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“

Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením jsou poskytovány ambulantní, nebo terénní formou „osobám v důchodovém věku, nebo osobám se zdravotním postižením ohroženým sociálním vyloučením.“ Základní činnosti, které tyto služby poskytují jsou tyto (zákon č. 108, část třetí, Hlava I, díl 4, §66):

- „zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- sociálně terapeutické činnosti,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“

1.1.2 Dobrovolnictví v sociálních službách

Vymezení dobrovolnictví můžeme najít mnoho. V mé práci bych však chtěla uvést pouze následující dvě definice z knihy Tři tváře komunitního dobrovolnictví a definici dobrovolníka.

První z definic, kterou uvádí Manuál Mezinárodní organizace práce OSN, zní takto: „Neplacená, nepovinná práce, což je čas, který jednotlivci bez nároku na plat věnují aktivitám vykonávaným pro lidi mimo jejich vlastní domácnost a to buď prostřednictvím organizace anebo přímo.“

Druhá definice vychází z předpokladu, že „Dobrovolnictví je jakákoliv formální či neformální aktivita, která je záležitostí individuálního výběru a je vykonávána bez myšlenky na odměnu ve prospěch jiných.“ Toto vymezení dobrovolnické práce uvádí studie Evropské komise, zabývající se dobrovolnictvím ve členských státech EU. (Frič, Vávra, 2012, s. 27)

Dobrovolník je „Člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.“ (Tošner in Novotný a kol., 2003, s. 34)

Dobrovolnictví, které se objevuje v neziskových organizacích, nebo dobrovolnických centrech se nazývá veřejně prospěšné dobrovolnictví. Můžeme v něm vidět řadu podobných znaků jako u občanské výpomoci, jsou zde ale také další znaky. Dobrovolnická činnost je dohodnuta tak, aby se na ni vždy mohl příjemce této činnosti spolehnout. Partnerem dobrovolníka je ve většině případů organizace, která mu nabídne vykonávat tuto dobrovolnickou činnost. Nejčastějším místem uplatnění dobrovolníků jsou nestátní neziskové organizace. Tyto se snaží získat dobrovolníky z řad veřejnosti pro jednorázovou, či dlouhodobou spolupráci.

Dobrovolnictví je pro organizaci jednak spolehlivým a pravidelným zdrojem pomoci, ale také zdrojem nových zážitků, příležitostí pro osobní růst dobrovolníků a nových zkušeností. (Tošner in Novotný a kol., 2003, s. 34)

Význam dobrovolnictví se promítá do tří oblastí. První oblast se týká toho, čím dobrovolník obohacuje organizaci, pro kterou pracuje, druhá oblast zahrnuje to, co dobrovolník dává společnosti. Poslední oblast dobrovolnictví je to, co dobrovolnictví přináší samotnému dobrovolníkovi. (Šormová, Klégrová, 2006, s. 13)

1.1.2.1 Dobrovolnictví středoškolských studentů

„Dobrovolnictví je jedinečnou příležitostí, jak mladé lidi nenásilně angažovat a přitom dosáhnout pozitivních efektů jak u jednotlivců, tak i ve společnosti.“ (Kitliňská, Jurtíková, 2011, s. 77)

Dobrovolnictví středoškolských studentů je možné rozdělit do čtyř skupin:

- Dobrovolníci v první skupině se dobrovolnické činnosti věnují individuálně. Je to případ, kdy student sám pomáhá v nějaké organizaci.
- Druhá skupina dobrovolníků provádí dobrovolnictví ve skupinách, ve kterých si připraví jakýsi miniprojekt, na kterém pak dále pracují. Tento miniprojekt může být jednorázový, nebo průběžný.
- Další formou dobrovolnické činnosti studentů mohou být také nárazové skupinové dobrovolnické akce. Do těchto akcí, mohou být v některých případech zahrnuty i výše zmíněné miniprojekty.
- Posledním druhem dobrovolnictví středoškoláků je účast na tzv. letních workcampech, které pořádají většinou mezinárodní skupiny dobrovolníků společně se specializovanými agenturami. Tito dobrovolníci poté například pomáhají při opravě domova seniorů, nebo jiných zařízení. (Novotný a kol., 2003, s. 9)

Jelikož v Integračním klubu BRÁNA probíhá zapojení dobrovolníků do akcí individuálním způsobem, ráda bych dále tento druh dobrovolnictví více popsala.

Individuální dobrovolnictví je nejrozšířenější forma dobrovolnictví. Student si dle svého výběru najde organizaci, která ho svou činností zaujme a po dohodě v ní poté působí jako dobrovolník. Většina takovýchto organizací, má přesné vymezení dobrovolnických činností, jejich zaškolování, výcviku a také pracovníka, který se této problematice věnuje. Tato skutečnost může být pro dobrovolníka velkou výhodou. V některých organizacích je možnost vykonávat dobrovolnickou činnost od patnácti let, v jiných až dosažením plnoletosti (jedná se například o práci se seniory). (Novotný a kol., 2003, s. 9) Organizace pracující s dobrovolníky požadují mimo znalostí a dovedností také motivaci dobrovolníka. Podle Ellis (2004, in Hill, Russel, Brewis, 2009, in Kitliňská, Jurtíková, 2011, s. 72) bylo zjištěno pět kategorií dobrovolnické motivace u mladých lidí:

1. „osobní pocity (např. spokojenost, dobrý pocit),
2. osobní potřeby (např. zábava, vztahy),

3. altruismus,
4. zkušenosti (např. dovednost, organizační schopnosti),
5. osobní pomoc (např. kvalifikace).“

Příprava dobrovolníka na jeho činnost je velmi individuální podle typu zařízení i činnosti, kterou bude studen vykonávat. Může se jednat o pár minut, či hodinu zaškolení, ale také dlouhodobé výcviky.

Výkon dobrovolnictví je většinou spojen také s administrativními úkony. Dobrovolník nejčastěji podepisuje prohlášení o mlčenlivosti a smlouvu o dobrovolnické činnosti. V této smlouvě jsou obsaženy podmínky dobrovolnictví, povinnosti a práva dobrovolníka i organizace, popřípadě další náležitosti.

Dobrovolník se může do činnosti organizace zapojit jednorázově, což většinou znamená pomoc při „nárazových“ akcích, nebo administrativní práci. Druhou možností je dlouhodobé zapojení dobrovolníka do činností organizace. V tomto případě dobrovolník navštěvuje pravidelné, nebo dlouhodobé akce organizace, popřípadě provádí jakoukoli jinou pravidelnou činnost. (Novotný a kol., 2003, s. 9,10)

Pro lepší spolupráci dobrovolníka s organizací, může sloužit několik praktických doporučení:

- Domluvení jasných pravidel dobrovolnictví na začátku spolupráce.
- Zkušený koordinátor dobrovolnické činnosti.
- Konzultace činnosti dobrovolníka s koordinátorem.
- V některých případech se osvědčilo docházení dobrovolníků do organizace ve dvojici, či trojici.
- Studen si musí být vědom podpory koordinátora ve všech oblastech dobrovolnictví.
- V případě, že dobrovolník narazí na věkové omezení, nabídnutí jiné možnosti dobrovolnictví. (Novotný a kol., 2003, s. 10)

1.2 Tělesné postižení

Další text této bakalářské práce bude věnován sociálně aktivizačním službám, které jsou určeny osobám s tělesným postižením. Uvádím proto na tomto místě stručné uvedení do této problematiky.

Tělesné postižení spadá pod postižení zdravotní. Zákon o sociálních službách rozumí pod pojmem zdravotní postižení „tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo

kombinované postižení, jehož dopady činí, nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby.“ (z. č. 108/2006 Sb., část první, úvodní ustanovení, § 3, g))

Nejobvyklejší a nejběžnější způsob rozdělení zdravotního postižení je podle modelu dle převládajícího zdravotního postižení. Nejčastěji se tak můžeme setkat s postižením (Krhutová a kol., 2005, s. 18):

- „tělesným,
- mentálním a duševním,
- zrakovým,
- sluchovým,
- řečovým,
- kombinovaným postižením
- a s nemocnými civilizačními chorobami.“

„Tělesně postižené dítě je jedinec s vadou pohybového a nosného ústrojí, tj. kostí, kloubů, šlach i svalů a cévního zásobení, jako i poškození nebo poruchy centrálního nervového systému, pokud se projevují trvaleji porušenou hybností.“ (Müller, 2004, s. 95) Kraus a Šandera (1975, s. 6) ve své knize k této definici doplňují, že tělesným postižením může být také jakákoli deformita, nebo abnormalita těla, nebo končetin. Tělesné postižení může být také získané, nebo vrozené.

Podle autorů Krause a Šandery (1975) tělesné postižení zahrnuje následující skupiny postižení. Prvním postižením je dětská mozková obrna, která je trvalé, nikoli však neměnné postižení postury a hybnosti. Je následkem léze¹ nezralého mozku, nebo neprogresivního defektu. (Kraus a kol., 2005, s. 67) Většina dětí s DMO má kombinované postižení, což znamená, že jedinec má postižení jak tělesné, tak duševní. (Kraus, Šandera, 1975, s. 135) Dětská mozková obrna může mít čtyři formy. Formu hypotonickou, hypertonickou, mozečkovou formu a formu atetoidní. (Řičan, Krejčířová, 1995, s. 73) Velmi častý přidružený příznak DMO je mentální postižení, často také epilepsie. (Lesný a kol., 1985, s. 120, 121)

Mezi další skupiny tělesného postižení můžeme zařadit úrazová onemocnění mozku a míchy. Do této skupiny patří především otřes mozku, zhmoždění některé části mozku, poškození míchy, u kterého záleží na místě poškození. Například při poškození horní krční míchy může zapříčinit spastickou kvadruparézu až kvadruplegii. (Kraus, Šandera, 1975, s. 79, 80)

¹ Porucha určité struktury (Linhart a kol., 2002, s. 225)

Další příčinou porušení hybnosti mohou být zánětlivá onemocnění mozku. V důsledku tohoto onemocnění může mít jedinec nejčastěji příznaky, jako jsou poruchy stejnostranných končetin, poruchy mozečkové, nepotlačitelné poruchy a třesy, nebo poruchy mozkových nervů. Velmi časté jsou rovněž různé duševní poruchy, nebo epileptické záchvaty. Ve většině případů tyto příznaky po skončení nemoci vymizí. V některých případech však může zůstat slabost končetin až jejich ochrnutí. Rovněž se může vyvíjet sekundární epilepsie. (Karus, Šandera, 1975, s. 81,82)

Závažným onemocněním způsobujícím ve většině případů trvalou invaliditu je také dětská obrna. Toto infekční onemocnění postihuje především v různých částech mozkový kmen. Místu postižení odpovídají příznaky. Nejnebezpečnější je však postižení prodloužené míchy. (Kraus, Šandera, 1975, s. 83, 84)

Ochrnutí periferních, či obvodových nervů je další skupinou tělesného postižení. Periferní nervy mohou být u dětí postiženy zánětlivým onemocněním, jako je chřipka, z metabolických příčin (např. cukrovka), nebo úrazem, což je nejčastější příčina poškození. (Kraus, Šandera, 1975, s. 89)

Degenerativní onemocnění mozku a míchy jsou další skupinou onemocnění, jež spadá do tělesného postižení. Těchto onemocnění je celá řada. Například to může být Friedreichova choroba, která nejčastěji začíná mezi 6-10 rokem věku dítěte. Dítě ztrácí jistotu při chůzi, v pokročilém stadiu se může objevit i částečné spastické ochrnutí. Mimo jiné může být rovněž zpomalena řeč. (Kraus, Šandera, 1975, s. 92)

Tuberkulóza kostí a kloubů je onemocnění způsobené bacilem tuberkulózy. V dnešní době se však ve většině případů daří infekci zvládnout a případné deformity kostí, či kloubů se tak objevují pouze ojediněle. (Kraus, Šandera, 1975, s. 95)

Tělesné postižení zahrnuje rovněž amputace, progresivní svalovou dystrofii, nebo poruchy v zakřivení páteře, do kterých spadá například skolióza, nebo hrudní kyfóza. (Kraus, Šandera, 1975, s. 96, 99, 104, 105, 108)

Vrozené poruchy vývoje jsou poslední a rozsáhlou skupinou spadající do tělesného postižení. Tato skupina zahrnuje rozštěpy lbi, které mohou mít mnoho stupňů závažnosti. U lehčího stupně bývá defekt kostí v týlní, nebo čelní krajině, kterým vyhrzává část mozku, nebo mozkové pleny. U dětí s tímto postižením bývají častá spastická ochrnutí dolních končetin, nebo končetin jedné strany těla, dále hydrocefalus², nebo ochrnutí mozkových nervů. Daleko častější jsou však rozštěpy páteře. U tohoto

² „Chorobné nahromadění mozkomíšního moku v nitrolebečních prostorách.“ (Kraus, Šandera, 1975, s. 110)

postížení se zpravidla objevuje částečné vyhřeznutí míchy z páteře. Děti s tímto postížením trpí chabou obrnou a neudrží moč a stolicí. Horní polovina těla bývá vyvinuta normálně. Do vrozených poruch vývoje dále patří vrozená svalová atonie³, vrozené deformity končetin a vrozené vymknutí kyčlí. (Kraus, Šandera, 1975, s. 110 - 112, 115)

1.2.1 Specifika sociálního začlenění a trávení volného času osob s tělesným postížením ve věku 7-35 let

„Nemůžeme každému dítěti zajistit plné zdraví, ale můžeme mu dopomáhat k šťastnému dětství!“ (Matějček, 1992, s. 66)

Vzhledem k potřebě zdůraznění potřeby sociálně aktivizačních služeb u dětí a mladých lidí s tělesným postížením jsou v následující kapitole stručně popsány potřeby těchto jedinců podle věkových období.

V období mladšího školního věku, tedy u dětí ve věku 6-10 let se vyvíjí jejich sebehodnocení a sebevědomí, které zahrnuje také nové sociální role a jejich prestiž. Sebehodnocení dítěte se také odvíjí od postoje, jaký k němu zaujímají rodiče jak v prostředí domova, tak například před učitelem. Velmi stěžejní vliv na sebehodnocení jedince má dětská skupina, ve které se dítě vyskytuje. Dítě s tělesným postížením se jako každé jiné hodnotí ve vztahu ke skupině. Vidí se takové, jaké je v očích spolužáků. Status, který dítě ve skupině získá, má nepopiratelný význam pro jeho další vývoj. Pohled dětí bez handicapu k jedinci s postížením nemusí být vždy negativní. Může však mít specifický charakter ve smyslu zdůraznění handicapu. (Vágnerová a kol., 1999, s. 196-197, 201, 205)

Ve vývoji jedince s tělesným postížením je velmi důležitá otevřená komunikace (Říčan, 1991, cit. dle Vágnerová a kol., 1999, s. 200), díky které nedochází ke vzniku odchylek v oblasti emočního a sociálního vývoje dítěte. (Shakespeareová, 1975, cit. dle Vágnerová a kol., 1999, s. 201)

Hra u dětí v mladším školním věku mění oproti období předškolního věku svůj charakter. Individuální hry jsou vytlačeny hrami ve větších skupinkách, které mají většinou soutěživý, bojový, nebo pohybový základ. Hry rovněž začínají mít složitější pravidla. (Renotierová, Ludíková a kol., 2003, s. 142)

Puberta je vývojové období charakteristické utvářením osobní identity jedince. U dětí s tělesným postížením začíná stejně jako u dětí zdravých kolem 11. roku a mezi

³ Ztráta svalového napětí, ochablost (Linhart a kol., 2002, s. 46)

15.-18. rokem přechází do období adolescence. Jedinec prochází jak fyzickými, tak také psychickými změnami a přichází snaha co nejvíce se osamostatnit. (Kraus, Šandera, 1975, s. 145-146) Toto vývojové období je velmi obtížné nejen pro mladého člověka s tělesným postižením, ale také pro jeho vrstevníky bez zdravotního postižení a jeho rodiče. Jednou z nejdůležitějších změn, kterými mladý člověk prochází je přehodnocování vztahů, hodnot, postojů a vytváření si vlastního nezávislého vztahu ke světu, ke kterému patří negace doposud respektovaných pravidel. Dochází také k odpoutávání od rodičů a naopak připoutávání k vrstevnické skupině. Mladí lidé s tělesným postižením mají toto období ztížené o skutečnost, že si neprocházejí pouze změnami spojenými s dospíváním, ale musí řešit také problémy specificky související s jejich zdravotním postižením. Přirozené odpoutávání od rodičů je například velmi zkomplikováno jejich částečnou, či úplnou závislostí na pomoci druhé osoby, nebo problémem se zvládnutím základních životních potřeb v souvislosti s vlastní osobou. (Vágnerová a kol., 1999, s. 213-215)

Jednu z nejdůležitějších rolí v dospívání každého jedince hraje vrstevnická skupina, ve které hledá ověření vlastní identity. Pokud skupina jedince přijme, je to znamením důležitosti jeho osoby pro ostatní. Pro jedince se zdravotním postižením je však vzhledem k jeho odlišnosti mnohem náročnější být do takovéto skupiny přijat. Již samotný výběr skupiny, může být komplikovaný. (Vágnerová a kol., 1999, s. 216) V tomto vývojovém období si jedinec s tělesným postižením vytváří vztah nejen k sobě samému, ale také ke svému zdravotnímu postižení. Tento postoj se poté promítá například do vytváření a udržování sociálních vztahů. Zdravotní postižení také limituje jedince s tělesným postižením například v souvislosti s volbou budoucího povolání, nebo sdílení mnohých společenských událostí spolu s vrstevníky.

V období puberty se mladý člověk s tělesným postižením začíná začleňovat stále více do společnosti. Přichází stále více do kontaktu s lidmi bez zdravotního postižení, se kterými se učí komunikovat a kteří se učí komunikovat naopak s ním. Začíná také příprava na budoucí povolání a také se jedinec stejně jako jeho vrstevníci bez zdravotního postižení začíná zajímat o druhé pohlaví. (Vágnerová a kol., 1999, s. 218-220)

Hry v tomto vývojovém období začínají plně nahrazovat rozvíjející se technické, sportovní a kulturně-estetické zájmy. U těchto mladých lidí převládají stolní a jiné kolektivní hry, převážně s dobrodružně-romantickým obsahem. (Renotierová, Ludíková a kol., 2003, s. 143)

Následujícím vývojovým obdobím je období adolescence, trvající od 15-18 do 22 let. Hlavní charakteristikou tohoto období je dotváření osobní identity a potřeba dokončení separace od rodičů.

Období adolescence znamená pro mladého člověka s tělesným postižením především začlenění do světa dospělých. Tato skutečnost má několik oblastí. Jednak jde o vstup do nechráněného světa lidí bez zdravotního postižení, do světa práce a také do vytváření partnerských vztahů. (Vágnerová a kol., 1999, s. 220) V tomto období se také mladí lidé s tělesným postižením snaží dosáhnout nezávislosti, identity, uplatnění a v neposlední řadě výrazu sexuality. (Kraus a kol., 2005, s. 32)

Důležitá součást období adolescence je volba povolání, která je mnohem náročnější než u lidí bez zdravotního postižení. Prvním velkým omezením výběru povolání jsou zdravotní problémy spojené s tělesným postižením. Dalším důležitým faktorem je dostupnost a reálná příprava na toto zaměstnání. Dalším významným problémem mladých lidí s tělesným postižením je plnění nových povinností mimo školní prostředí týkající se například výkonu povolání. (Vágnerová a kol., 1999, s. 220-223) „Partnerské vztahy jsou vyvrcholením sociálních vztahů, kdy si mladý člověk vytváří nový intimní vztah s druhým člověkem, který zpravidla vede k založení rodiny.“ (Vágnerová, 1999, s. 223) Schopnost vytvářet partnerský vztah a založit si rodinu je zpravidla pro lidi s tělesným postižením důkazem úspěšného začlenění do společnosti. Vytváření partnerských vztahů je pro jedince s tělesným postižením velmi důležité a obohacující. I přes tyto skutečnosti se však tyto mladí lidé setkávají s nepochopením ze strany rodičů. (Vágnerová a kol., 1999, s. 223-224)

Mladí lidé jsou rádi spolu bez ohledu na to, jakou činnost při tom dělají. Jejich základní motivace je trávení volného času s vrstevníky, moci s nimi mluvit tak, jak se jim líbí a o tom, o čem se jim líbí. Je to pro ně příležitost objevovat a zkoušet, kým vlastně jsou v přátelské a uvolněné atmosféře. (Pávková, 2001, s. 47)

Tělesné postižení vystavuje jedince celé řadě rizik a úskalí. Důsledky postižení často omezují jedince i jeho rodinu v aktivitách jako jsou partnerské vztahy, kultura, sport, nebo společenské vztahy. Naopak velkou pozornost musí věnovat základním činnostem jako například sebeobsluze. Výsledky zvládnutí této situace jsou mimo jiné ovlivněny vlastnostmi a vůlí jedince samotného a oporou, kterou má v rodině. (Renotierová, Ludíková a kol., 2003, s. 131)

1.3 Přehled sociálních služeb na Ostravsku poskytujících dětem a mladým lidem s tělesným postižením sociálně aktivizační služby

Sociální služby poskytující sociálně aktivizační služby v Ostravě dětem a mladým lidem od 7 do 35let s tělesným postižením (dále pouze „daná cílová skupina“) jsou tři. První službou je Centrum pro zdravotně postižené Moravskoslezského kraje o.s., druhou Integrační klub BRÁNA a poslední sociální službou je Klub Stonožka Ostrava. Navzájem se od sebe liší jak cílovou skupinou, tak také posláním jednotlivých služeb a jejich cíli. (Katalog sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava, 2012, s. 53)

1.3.1 Centrum pro zdravotně postižené Moravskoslezského kraje o.s.

Posláním sociálně aktivizačních služeb poskytovaných v rámci Centra pro zdravotně postižené Moravskoslezského kraje o.s. je podpora rozvíjení individuálních dovedností a schopností osob se zdravotním postižením, které vedou k začlenění do společnosti, zejména na trh práce.

Cílovou skupinou této sociální služby jsou osoby se zdravotním postižením ve věku od 15 do 64 let. (Katalog sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava, 2012, s. 53) Sociálně aktivizační služby nejsou určeny osobám s úplnou ztrátou sluchu nebo zraku, osobám, se kterými není možné se dorozumět pomocí slov, osobám nekomunikujícím českým, či slovenským jazykem a osobám se zrakovým, či sluchovým postižením, jejichž zdravotní stav vyžaduje používání zdravotních pomůcek, které osoba nemá zajištěny. (Veřejný závazek sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením s. 1)

Centrum pro zdravotně postižené Moravskoslezského kraje o.s. poskytuje služby, které podporují jednak samostatnost, rozvíjení činnosti klienta, a také umožňují navázat nová přátelství a vztahy. Tyto služby jsou poskytovány bezplatně formou vzdělávacích a motivačních aktivit na detašovaných⁴ pracovištích. Sociální služba se zabývá zejména pořádáním kurzu „Základy práce na počítači“, cvičením pro zdokonalení pohybu klientů, pořádáním odborných besed a kroužků a nabídkou klubových a sportovních činností zahrnujících aktivizační činnosti v rámci skupiny osob se zdravotním postižením. (Sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením, 3. 9. 2012 [on-line])

⁴ Samostatných, oddělených

Hlavními cíli sociálně aktivizačních činností pro osoby se zdravotním postižením je rozšiřování zkušeností a dovedností klientů uplatnitelné v profesním životě a tím jejich lepší uplatnění. Dále je to také zlepšení schopností při překonávání bariér a získávání informací pomocí internetu. K neméně důležitým cílům patří také rozšiřování možností při navazování kontaktů a přátelství s lidmi s podobnými zájmy. (Veřejný závazek sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením, s. 1)

Mezi hlavní principy této sociální služby při poskytování sociálně aktivizačních činností patří (Sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením, 3. 9. 2012 [on-line]):

- „Dodržování základních lidských práv a svobod.
- Nezávislost - služba je nezávislá na subjektech, které se podílejí na řešení sociální situace uživatele.
- Nediskriminační přístup - je kladen důraz na rovný přístup všech uživatelů.
- Partnerství a komunikace.
- Bezplatnost - služby jsou uživatelům poskytovány bezplatně.
- Individuální přístup.
- Profesionalita - odborný přístup k uživateli.“

1.3.2 Klub Stonožka Ostrava

Klub Stonožka působí v rámci Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí o.s.. Klienti se v tomto klubu mohou zúčastnit volnočasových aktivit, víkendových a pobytových akcí, letních a zimních táborů a také zahraničních pobytů. (Katalog sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava, 2012, s. 53) Dále mohou klienti navštěvovat pravidelné aktivity jako například muzikoterapii, plavání, hipoterapii, akce klubu (například kino, výstavy, divadla atd.), taneční kroužek, solné jeskyně, pěstičelství a další. (Sociálně aktivizační služba, 4. 9. 2012 [on-line])

Cílovou skupinou klubu Stonožka jsou osoby s mentálním, fyzickým a kombinovaným postižením. (Stonožka, 4. 9. 2012 [on-line]) Do klubu nemohou být přijaty osoby s psychiatrickou diagnózou, které by mohly ohrozit ostatní klienty. Například osoby se sklonek k agresivitě či alkoholismu. (Sociálně aktivizační služba, 4. 9. 2012 [on-line])

Posláním klubu je zmírňování důsledků zdravotního postižení osoby na jeho život a život jeho rodiny. Klub má pomáhat zdravotně postiženým osobám a jejich

rodinám v přístupu a využívání veškerých aktivit běžného života. Posláním klubu Stonožka je také pomoc v prosazování a naplňování práva osob žít plnohodnotný život. (Stonožka, 4. 9. 2012 [on-line])

Principy poskytování služeb klubu Stonožka jsou tyto (Stonožka, 4. 9. 2012 [on-line]):

1. „Respektování práv a osobní volby uživatele.
2. Rozvoj soběstačnosti, seberealizace a nezávislosti na sociální službě.
3. Podpora využívání přirozené vztahové sítě.
4. Dostupnost pro všechny.
5. Odbourávání bariér veřejnosti v pohledu na osoby s postižením.“

1.3.3 Integrační klub BRÁNA

„Název BRÁNA a grafické ztvárnění jeho loga⁵ je pro nás opět velikým symbolem. Symbolem brány, kudy procházejí společně lidé s postižením a lidé bez postižení. Brána, která spojuje a nerozděluje.“ (Svojanovský, 2009, s. 27)

Integrační klub BRÁNA je jednou ze čtyř registrovaných sociálních služeb projektu VÝZVA, který spadá pod občanské sdružení Centrum pro rodinu a sociální péči o.s. v Ostravě. (Svojanovský, 2009, s. 8) Tento integrační klub nabízí škálu celoročních aktivit probíhajících v prostorách VÝZVY, nebo formou víkendových, jednodenních, či táborových aktivit. Výjimkou nejsou také návštěvy sportovních, či kulturních akcí. Nedílnou součástí Integračního klubu BRÁNA je také sport boccia⁶. Důraz při poskytování aktivit je kladen na různé formy integrace klientů a jejich zapojení do života společnosti. Nezbytnou podmínkou pro kvalitní fungování této sociální služby jsou dobrovolníci a soustavná práce s nimi. (Svojanovský, 2009, s. 9)

1.3.3.1 Historie Integračního klubu BRÁNA

Integrační klub BRÁNA vznikl na základě potřeb lidí s těžkým zdravotním postižením, kteří ukončili školní docházku a ztratili tak jak svou přirozenou komunitu, tak možnosti další seberealizace a prožívání společenství.

V roce 2004 integrační klub získal první dotace, na základě kterých se připravily a proběhly první akce a byli také přijati první dobrovolníci. První oficiální akce

⁵ Viz. příloha č. 10

⁶ Více informací o hře boccia – např. <http://www.apavcas.cz/index.php?page=boccia>

proběhla v budově biskupství a na přilehlé farní zahradě dne 29. dubna 2004. Na akci se podíleli dobrovolníci z řad studentů a jeden uživatel. Hrály se společenské hry, opékaly se párky a zpívalo se při kytáře.

Od dubna do prosince roku 2004 proběhlo 8 klubových setkání, dva celodenní výlety, také se dvakrát měsíčně konaly pracovní schůzky, či schůzky dobrovolníků. Dvakrát měsíčně rovněž probíhal sportovní kroužek boccia. Těchto akcí se zúčastnilo celkem 20 dobrovolníků a 25 dětí a mladých lidí s postižením.

Na základě přibývajících zkušeností se cílová skupina, která byla původně omezena pouze na mladé lidi po skončení školní docházky, rozrostla také na děti od 7 do 15 let. (Svojanovský, 2009, s. 26)

1.3.3.2 Poslání, cíle, pravidla a zásady poskytování služeb Integrovaného klubu BRÁNA

„Posláním Integrovaného klubu BRÁNA je začleňování dětí a mladých lidí se zdravotním postižením ve věku od 7 do 35 let mezi vrstevníky a do společnosti.“ (Integrovaný klub BRÁNA - Metodika, 2009, s. 1)

Mezi základní cíle Integrovaného klubu BRÁNA patří (Integrovaný klub BRÁNA - Metodika, 2009, s. 1):

- „vytvářet podmínky pro setkávání a navazování vztahů s dalšími dětmi a mladými lidmi se zdravotním postižením a jejich vrstevníky,
- ukazovat možnosti a podporovat využívání volného času,
- přispívat k rozvoji schopností každého jedince,
- poskytovat pomoc při vyřizování osobních záležitostí.“

K zásadám poskytování služby patří zachovávání lidské důstojnosti, uplatňování osobního přístupu k uživateli, podporování vytváření přátelské atmosféry, vedení uživatele k samostatnosti s ohledem na jeho schopnosti a možnosti, respektování individuálních potřeb uživatelů a uplatňování stejných kritérií pro všechny uživatele na účast na akcích. (Integrovaný klub BRÁNA - Metodika, 2009, s. 2)

Mezi zásady také patří dodržování Etického kodexu BRÁNY⁷, kodexu dobrovolníka⁸, mlčenlivost dobrovolníka, pravidla chodu služby BRÁNA⁹, smlouva o

⁷ Viz. příloha č. 11

⁸ Viz. příloha č. 12

⁹ Viz. příloha č. 13

výkonu dobrovolnické činnosti¹⁰. (Informační materiál služby BRÁNA-Integrační klub, (2010), s. 7)

Pravidla chodu Integračního klubu BRÁNA jsou podrobně rozepsány v příloze č. 13. Mezi ty základní však patří spolupráce v týmu a pravidla z této skutečnosti vycházející, jako jsou například vzájemná pomoc, spolupráce, spolehlivost, vzájemné naslouchání, ale také přijímání kritiky. Další podstatná věc je vzájemné kamarádství, pro které je důležitá rovnost všech ve společenství, či vyvarování se pomluv. Nikdo se také nemusí bát poprosit o radu, či pomoc. Pro chod veškerých aktivit je důležitá vzájemná úcta a respekt bez předsudků. Nesmí chybět ani snaha o dochvilnost. Na společných víkendových akcích platí pravidlo oddělené ložnice dívek a chlapců, respekt k soukromí každého účastníka, zákaz požívání drog, omamných látek a kouření. Po účastnících je rovněž vyžadována zodpovědnost za své jednání a vzájemná pomoc jeden druhému. Pro dobrovolníky Integračního klubu BRÁNA platí povinnost účastnit se školení dobrovolníků, jejich pravidelných schůzek a dalších akcí souvisejících s přípravou programu. (Informační materiál služby BRÁNA-Integrační klub, 2010, s. 5)

1.3.3.3 Cílová skupina Integračního klubu BRÁNA

„Uživatelé služby BRÁNA - integračního klubu se může stát dítě nebo mladý člověk od 7 do 35 let věku s tělesným postižením, případně s přidruženým smyslovým a mentálním postižením.“ (Integrační klub BRÁNA - Metodika, 2009, s. 1)

Uživatelé služby může být pouze osoba, jejíž zdravotní potřeby jsou zaměstnanci služby v rámci první pomoci schopni zvládnout při poskytování služby. Služba se neposkytuje pro osoby s duševním onemocněním. (Integrační klub BRÁNA - Metodika, 2009, s. 1)

1.3.3.4 Sociálně aktivizační služby poskytované Integračním klubem BRÁNA

Integrační klub BRÁNA poskytuje sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením podle paragrafu 31 vyhlášky č. 505/2006 Sb.. Mezi tyto služby patří zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické

¹⁰ Viz. příloha č. 14

činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí klientů.

Konkrétní služby týkající se zprostředkování kontaktu se společenským prostředím se dělí na služby zájmové, do kterých patří klubová setkání, služby vzdělávací, zahrnující setkávání dospělých uživatelů s lektorem a služby volnočasové, představující výlety. Sociálně terapeutické činnosti obsahují jednak rozvoj individuálních sociálních schopností a dovedností zahrnující orientaci v terénu, komunikaci a návštěvy sportovních a kulturních zařízení a jednak nácvik sobeobslužných činností. Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí je poskytována formou sociálního poradenství. (Integrační klub BRÁNA - Metodika, 2009, s. 1)

Výše uvedené služby jsou v praxi poskytovány následovně. Individuální sociálně aktivizační služby¹¹ (dále pouze SAS) jsou poskytovány 1,5 hodiny v intervalech cca 2-3 týdny. Tyto služby probíhají za účasti jednoho pracovníka a jednoho klienta, kdy se řídí individuálním cílem klienta, který vzešel od klienta při vyjednávání o jeho osobním cíli. SAS jsou rovněž zaměřené podle individuálních cílů klientů a trvají 1,5 hodiny jedenkrát za dva týdny. Tyto setkání však probíhají ve skupinkách 2-3 klientů na jednoho pracovníka. Jsou to například výtvarné činnosti, sportovní aktivity, či rozvoj osobních dovedností. (Integrační klub BRÁNA-Metodika, 2009, s. 2)

V rámci Integračního klubu BRÁNA probíhají také jedenkrát za dva měsíce klubová setkání trvající 2 hodiny. Dále probíhají tematická setkání, na která si uživatelé mohou pozvat své rodiče, sourozence či kamarády. Témata těchto setkání bývají různá, například vánoční besídka, mikulášská besídka, karneval, ples a další. Třikrát za rok jsou uskutečňovány víkendové pobyty, které jsou tematicky zaměřené a navazují na klubová setkání klientů. Pro dospělé klienty jsou připravovány jedenkrát měsíčně setkávání dospělých, trvající 2 hodiny. V rámci Integračního klubu BRÁNA jsou pořádány také mimořádné aktivity jako například jednodenní výlety. (Integrační klub BRÁNA-Metodika, 2009, s. 2)

¹¹ Služby poskytované rodině s dítětem u kterého je ohrožen vývoj v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace (z. č. 108/2006, hlava 1, díl 4, §65)

Integrační klub BRÁNA poskytuje také volnočasové aktivity¹², které nespádají do SAS. Jsou to trénink bocci¹³ a keramika. Tyto kroužky vedou odborní lektoři. (Integrační klub BRÁNA-Metodika, 2009, s. 2)

Kroužek keramiky trvá 2 hodiny jedenkrát za měsíc. Účastníci jsou nejprve seznámeni s činností daného dne a s přiděleným dobrovolníkem. Na začátku setkání je věnována pozornost teoretickým informacím o keramice, poté probíhá část praktická. Veškerá činnost je provázena slovně ze strany lektora, dopomoc účastníkovi provádí dobrovolníci, či lektor. Nakonec probíhá společný úklid. (Integrační klub BRÁNA-Metodika, 2009, s. 4)

Boccia, jejíž tréninky probíhají v rámci Integračního klubu BRÁNA, je pohybová aktivita, která se osvědčila v aktivitách integračního charakteru. Mnohem větší význam má však pro osoby se závažným tělesným postižením. Hra umožňuje osobám s DMO hrát na stejné úrovni s ostatními. Díky své přizpůsobivosti je hra vhodná pro všechny stupně pohybového využití, jako jsou přátelské soutěže, národní turnaje, či paralympijská klání. (Boccia – sportovní hra pro osoby s těžkými formami tělesného postižení, 29. 10. 2012 [on-line])

Délka tréninku bocci v Integračním klubu BRÁNA je 90 minut. Úvodní část tréninku se skládá z rozehrátí, při kterém se protahují svalové partie hráčů, zapojené do činnosti během tréninku. Dále následuje samotný trénink a činnosti zaměřené na zlepšení jednotlivých herních dovedností. Nakonec probíhá krátká reflexe. (Integrační klub BRÁNA - Metodika, 2009, s. 4)

1.3.3.5 Vývoj Integračního klubu BRÁNA v letech 2009-2013.14

V letech 2009 – 2013, prošlo fungování Integračního klubu BRÁNA řadou změn, které měly postupný charakter. Pracovnice Integračního klubu se rozhodly tyto změny uskutečnit na základě požadavků klientů.

Integrační klub BRÁNA od svého začátku až do roku 2010 fungoval tak, že se klienti podle věku scházeli jednou za měsíc na klubových akcích. Jako klienti tuto službu využívali také osoby s jiným než tělesným postižením. Přibližně před třemi lety

¹² „Volný čas je takový čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních

rolí, zvláště z dělby práce, nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život“ (Hofbauer, 2004, s. 13).

¹³ Boccia – sportovní hra pro osoby s těžkými formami tělesného postižení.

¹⁴ Informace do této kapitoly pochází z rozhovoru se zástupcem koordinátora Integračního klubu BRÁNA, Ivetou Prokopovou, ze dne 12. 2. 2013. Viz. příloha č. 9.

však vyšel z řad klientů zájem o akce v menším počtu účastníků a o individuální setkávání. Na základě těchto podnětů tedy v integračním klubu upustili od původních velkých klubových akcí a přiklonili se k individuálním setkáváním s klienty a k setkávání menších skupin. Díky těmto změnám má tato sociální služba možnost lépe naplňovat osobní cíle klientů, pracovníci mohou intenzivněji sledovat práci klientů, to v čem potřebují více podpory, aktivizace apod..

Po již zmíněných změnách v roce 2009 se služba vymezovala pouze pro osoby s tělesným postižením a s přidruženými vadami. Jednak pouze pro jednoho uživatele, nebo i ve skupinkách.

Integrační klub BRÁNA nyní nabízí klientům individuální sociálně aktivizační služby, jednak pouze pro jednoho uživatele, nebo i ve skupinkách maximálně 4 účastníků a to dvakrát měsíčně. Probíhají zde také klubové akce, které mohou klienti navštívit jednou za dva měsíce. Další změnou v poskytování sociálně aktivizačních činností touto službou je také skutečnost, že klienti již nejsou zváni do BRÁNY podle jejich věku, jak tomu bylo dříve. V současné době jsou klientům nabízeny aktivity ve skupinkách zaměřených podle jejich individuálních cílů, nikoliv podle věku.

V poskytování sociálně aktivizačních služeb došlo také ke striktnímu oddělení volnočasových aktivit od sociálně aktivizačních služeb. Integrační klub BRÁNA svým klientům v rámci volnočasových aktivit nabízí tréninky boccii a kroužek keramiky.

Pracovnice této služby vidí největší změny v tom, že nově s klienty uzavírají smlouvy, stanovují jejich osobní cíle a vypracovávají individuální plán každému uživateli. Další změny vnímají také například v častějším hodnocení naplňování cílů, nebo v průběžném hodnocení sociálním pracovníkem.

Co se týče spolupráce s klienty, vidí pracovníci integračního klubu největší změny v tom, že jsou s nimi v užším kontaktu, spolupráce je intenzivnější a také plodnější.

Pracovnice integračního klubu vnímají změny, kterými služba prošla jako pozitivní. Takto hodnotí změny ve službě jedna z pracovnic vlastními slovy: „Rodiče také často říkají, že vidí u svých dětí posun, zlepšení v nějakém směru, naplnění nějakého očekávání. Služba se těmito změnami stala průhlednější, jasnější, aspoň z mého pohledu.“

V souvislosti s plánováním dalších změn, pracovnice v rozhovoru uvedla, že současné fungování integračního klubu je v rámci možností úspěšné a proto žádné další

organizační změny nyní neplánují. Mohou však vylepšovat současný stav v závislosti na financích.

1.3.3.6 Dobrovolnictví v Integročním klubu BRÁNA

„Je supr vidět, že to zdravé kamarády s námi baví a chtějí pomáhat a bavit se s náma.“

(Niki)

(Centrum pro rodinu a sociální péči o.s., Výroční zpráva, 2011, s. 19)

Na prvních setkáních, které provázely vznik Integročního klubu BRÁNA, převažovali dobrovolníci z řad studentů nad klienty této služby. Důležitou podstatou Integročního klubu byl integrační charakter, který byl mimo jiné vnímán v pronikání světů studentů dobrovolníků a dětí a mladých lidí s handicapem. Tato služba byla především o vztazích, o vzájemném prožívání a pochopení. (Svojanovský, 2009, s. 26,27) V letech 2006 – 2008 existence bylo v Integročním klubu BRÁNA uzavřeno 33 dobrovolnických smluv. Dobrovolníci získáni díky náborovým akcím, odsloužili na pořádaných integračních aktivitách celkem 1584 hodin. Pro dobrovolníky byla také pořádána školení. První školení dobrovolníků se zabývaly těmito tématy: Týmová práce při dobrovolnické činnosti, Komunikace a asertivita při práci s účastníky integračních aktivit, Rehabilitace a pomoc v bazénu a další. (Svojanovský, 2009, s. 38)

V roce 2011 při akcích Integročního klubu asistovalo a pomáhalo 74 proškolených dobrovolníků. Tito dobrovolníci BRÁNĚ obětovali ze svého volného času 4 634 dobrovolnických hodin. (Centrum pro rodinu a sociální péči o.s., Výroční zpráva, 2011, s. 19)

Sociálně aktivizační činnosti integračního klubu se mohou realizovat díky zapojení skupiny proškolených dobrovolníků. Pro tuto svoji činnost jsou proškolení v rámci víkendových setkání a pravidelných schůzek. (Dobrovolnictví v BRÁNĚ, 2013, [on-line]) V lednu roku 2013 například proběhlo školení dobrovolníků, na kterém se společně věnovali oblastem, jako jsou pravidla fungování služby BRÁNA, etika pracovníka v sociálních službách, náplň práce dobrovolníka, základy první pomoci, manipulace s mechanickým vozíkem, nebo přesun osoby se zdravotním postižením. Na tomto setkání byl také prostor pro předávání zkušeností mezi dobrovolníky navzájem a také pro náměty a dotazy. (Prokopová, 2013, s. 9)

Dobrovolníci v Integročním klubu zajišťují na klubových setkáních a ostatních akcích dětem a mladým lidem se zdravotním postižením společnost a dopomoc během

programu klubu. Integrační klub BRÁNA se snaží skrze dobrovolnickou činnost směřovat mladé lidi ke smysluplnému zapojení se do společnosti a k solidaritě. Klub přijímá během celého roku nové dobrovolníky od 15 let. Dobrovolníci před začátkem činnosti podepisují Smlouvu o výkonu dobrovolnické činnosti¹⁵ a Protokol ke smlouvě¹⁶. (Dobrovolnictví v BRÁNĚ, 2013, [on-line]) Dobrovolníci se při výkonu své činnosti dále mimo jiné řídí kodexem dobrovolníka, mlčenlivostí dobrovolníka a pravidly chodu služby BRÁNA¹⁷.

2 Metodologie výzkumu

Jak již bylo řečeno v úvodu, aplikačním cílem práce je získat konkrétně využitelné informace o subjektivních postojích klientů Integračního klubu BRÁNA a jejich rodinných příslušníků k této sociálně aktivizační službě. K naplnění tohoto cíle jsem zvolila kvalitativní výzkum. Jako metoda kvalitativního výzkumu, byl zvolen rozhovor. Jako technika bylo použito polostrukturované interview.

Výzkum byl uskutečněn v měsících únoru a březnu roku 2013 u osmi respondentů.

2.1 Výběr respondentů

Pro výzkum byli vybíráni respondenti se zkušeností s navštěvováním BRÁNY, popřípadě jiných sociálně aktivizačních služeb v Ostravě. Osloveny byly čtyři rodiny s dětmi a mladými lidmi s tělesným postižením ve věkovém rozmezí dvanáct až třicet čtyři let. V každé rodině byly provedeny dva rozhovory. Jeden s klientem BRÁNY a druhý s rodičem tohoto klienta. Tímto způsobem bylo získáno osm na sobě nezávislých rozhovorů. Kontakty na respondenty byly získány, díky dřívější spolupráci s BRÁNOU. Základní informace o respondentech jsou pro větší přehlednost uvedeny v následujících tabulkách č. 1. a 2.

¹⁵ Viz. příloha č. 14

¹⁶ Viz. příloha č. 15

¹⁷ Viz. příloha č. 13

Tabulka č. 1

Klienti	Věk	Doba docházení do BRÁNY (více/méně, než 5 let)	Navštěvování BRÁNY v současné době	Pravidelné / příležitostné navštěvování BRÁNY
Adéla (V.)	12 let	Méně, než 5 let	Ano	Pravidelné
Adam (VI.)	27 let	Více, než 5 let	Ano	Nepravidelné
Nela (VII.)	16 let	Méně, než 5 let	Ano	Pravidelné
Barbora (VIII.)	34 let	Více, než 5 let	Ne	-

Tabulka č. 2

Rodiče klientů	Způsob získání informací o BRÁNĚ	Rozhodování mezi více službami
p. Věra (I.)	Od asistentky	Ne
p. Marie (II.)	Od Lékaře ve stacionáři	Ne
p. Michal (III.)	Od rodičů jiného klienta	Ne
p. Jana (IV.)	Od pedagogického sboru v mateřské škole	Ano, navštěvovala také Stonožku

2.2 Metoda výzkumu

Vzhledem k tomu, že informace poskytované respondenty jsou velmi individuální, byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu. Jako metodu kvalitativního výzkumu byl zvolen rozhovor, který podle Miovského (2006, s. 155) „Patří mezi nejobtížnější a současně nejvýhodnější metody pro získávání kvalitativních dat“.

Jako technika bylo použito polostrukturované interview, které dle Miovského (2006, s. 159) dokáže řešit mnoho nevýhod plně strukturovaného i nestrukturovaného interview. Každý polostrukturovaný rozhovor vytvářený s respondenty se dále dělí na fázi úvodí, rozehrátí, hlavního rozhovoru a nakonec fázi uzavření.

2.2.1 Přípravná fáze rozhovorů

Při přípravě rozhovorů bylo dbáno na to, aby bylo získáno co nejvíce informací bez toho, aby se respondent musel bát skutečnosti, že ho zveřejnění informací může jakkoli poškodit. Z tohoto důvodu byl na začátku každého rozhovoru respondent informován, jakým způsobem bude nahrané interview dále zpracováno, a zveřejňováno a vždy byl rovněž zajištěn slovní informovaný souhlas s nahráváním tohoto rozhovoru. V úvodu byly dále uvedeny rovněž informace týkající se tématu práce a byla domluvena respondentova kontrola obsahu přepsaného interview. Při přepisu byla provedena záměna jmen respondentů a přidělen kód. V případě, že se v rozhovoru vyskytují jména dalších osob, místa, nebo názvy institucí, které nespádají do služeb poskytujících sociálně aktivizační činnosti v Ostravě, použila jsem pouze pozměněná první písmena. V rozhovorech se rovněž vyskytují pasáže, kdy rodiče, nebo tazatel mluví o svém dítěti a vyslovují jeho jméno. V těchto případech je dané jméno označeno ve všech rozhovorech stejně a to písmenem „Q“.

Pro vedení rozhovorů bylo zvoleno příjemné prostředí, ve kterém by se respondent cítil bezpečně a přirozeně. Rozhovory tedy po domluvě s respondenty probíhaly v jejich domácnosti. Rovněž způsob kladení otázek a volba výrazů byly přizpůsobeny vždy tak, aby působily přirozeně a nenásilně a aby respektovaly věk jednotlivých respondentů.

Miovský (2006, s. 166) ve své knize dále zdůrazňuje vytvoření motivace potencionálních respondentů pro pozdější souhlas k interview. Vzhledem ke skutečnosti, že tazatel znal respondenty osobně, nevyskytl se v této oblasti žádný problém spojený s neochotou, či odmítnutím následného interview.

2.2.2 Rozhovor

S jednotlivými respondenty byly vedeny polostrukturované rozhovory se zaměřením na následující čtyři oblasti dotazování a zjišťování, které tvořily také pomyslnou osnovu pro vedení těchto rozhovorů.

1. **Oblast - význam a přínos BRÁNY pro klienty, rodiče a rodinu** – tato oblast zjišťuje informace týkající se přínosů, případného posunutí v určitých oblastech života klientů a celkový význam BRÁNY pro klienty, jejich rodiče a celou rodinu.
2. **Oblast – pozitiva a negativa BRÁNY** – v této části se rozhovory zaměřují na negativní a pozitivní informace, týkající se zejména fungování BRÁNY a změn, kterými tato služba prošla v posledních letech.
3. **Oblast – dobrovolnictví** – respondenti byli v této oblasti dotazováni na informace týkající se dobrovolnictví v BRÁNĚ, dobrovolnictví jako takového a jeho významu pro respondenty samotné.
4. **Oblast – jiné sociálně aktivizační služby** – tato oblast se zaměřuje na zjišťování informací týkajících se zkušeností respondentů s jinými sociálními službami poskytujícími sociálně aktivizační služby a popis jejich fungování.

Jednotlivé přepisy všech rozhovorů jsou uvedeny v příloze¹⁸ této práce.

2.2.3 Reflexe rozhovorů

Rozhovory s respondenty probíhaly, jak bylo již dříve nastíněno, v jejich domácím prostředí. Při vytváření prvního rozhovoru byla na začátku znát určitá nervozita, která však vzhledem k ochotě respondentek v krátkém čase opadla. Objevily se rovněž mírné obavy z nahrávání, ale i ty po chvíli opadly. Rozhovory probíhaly s každou respondentkou zvlášť, což zajistilo důvěrnost předávaných informací. Po dokončení obou rozhovorů ještě dále probíhalo nezávislé povídání o běžných věcech, které se již daného interview netýkaly. Celé setkání bylo tazatelkou vnímáno jako příjemně strávené odpoledne. Po následném provedení transkripce byly přepsané rozhovory předány respondentkám, pro kontrolu obsahové stránky interview. Po schválení obsahu bylo interview dále zpracováno.

Další rozhovory již probíhaly bez počáteční nervozity a postupem času došlo mimo jiné také ke zdokonalování kladení otázek. Všechny rozhovory se uskutečnily

¹⁸ Příloha č 1 – 8.

v pohodové atmosféře a respondenti odpovídali velmi ochotně. Ani v jednom případě se nevyskytla jakákoli negativní reakce. Po skončení každého rozhovoru následovalo nezávazné povídání na libovolné téma. Tyto informace se však již netýkaly této práce. K bezproblémové spolupráci přispěla zajisté také skutečnost dřívějšího osobního kontaktu tazatelky s respondenty v rámci BRÁNY.

3 Empirická část

Tato část je zaměřena na kvalitativní analýzu osmi polostrukturovaných rozhovorů s klienty BRÁNY a jejich rodiči. Analýza bude rozdělena, jak bylo již dříve podrobněji popsáno v metodologické části, do čtyř oblastí. První oblastí je „význam a přínos BRÁNY pro klienty, rodiče a rodinu“, druhá oblast zahrnuje „pozitiva a negativa BRÁNY“, třetí oblast „dobrovolnictví“ a poslední oblastí jsou „jiné sociálně aktivizační služby“.

Citace respondentů jsou uvedeny doslovně, podle přepisů rozhovorů, tak jak, jednotliví respondenti mluvili, proto mohou obsahovat mimo jiné také hovorové, nebo nespisovné výrazy. Jednotlivé citace jsou označeny fiktivním jménem respondenta, kódem rozhovoru a číslem strany. Všechny přepisy rozhovorů jsou umístěny v příloze této práce a řazeny nezávisle na vztazích mezi klienty a jejich rodiči.

3.1 Význam a přínos BRÁNY pro klienty rodiče a rodiny klienta

Tato oblast v sobě zahrnuje informace týkající se subjektivního vnímání působení BRÁNY na respondenty a jejich rodiny. Vzhledem k velmi obecnému pojetí této problematiky, byla rozdělena do dvou konkrétnějších podoblastí.

3.1.1 Přínos BRÁNY pro klienty

Tato podoblast se týká konkrétních přínosů, nebo posunutí v určitých oblastech života klientů v souvislosti s BRÁNOU, například v komunikaci, nebo celkovém fungování klienta ve společnosti. Názory na tuto problematiku se lišily podle typu respondenta (rodič/ klient).

Dva ze čtyř klientů uvedli, že žádné konkrétní přínosy ve výše uvedených oblastech nevidí. Pouze klientka Barbora popsala přínos v tom, že se díky docházení do BRÁNY stala aktivnější. Jeden klient se k tomuto tématu nevyjádřil.

Naopak všichni čtyři dotazovaní rodiče klientů uvedli a podrobněji rozebrali přínosy pro své děti, které vnímají v souvislosti s BRÁNOU. Pan Michal popsal své zkušenosti následovně:

„No, ten rozvoj těch dovedností... to jsem už říkal... v tom divadle... Myslím si, že obecně ji ty aktivity vedou k rozvoji nějaké takové samostatnosti. Když ona třeba byla na nějakém víkendovém pobytu, tak vlastně si tam nějaké věci, musí sama zajistit. Ten dobrovolník ji pomůže, ale ona mu musí říct. A není tam maminka, která ji musí říct

„oblékla ses teple?...“ jo? Musí ona sama (...) No, třeba to divadlo... oni se tam učí nějaký způsob přednesu, oni si tam hrajou třeba nějaké modelové situace, kde ona má třeba něco zahrát, nějakou situaci... nějaký třeba hněv... já nevím, něco... a to si myslím, že ji určitě BRÁNA dala. Ona potom na tom divadle byla dobrá. Ona dostala nějakou roli a ona ji byla schopna zahrát. A já si myslím, že kdyby neprošla tou BRÁNOU, tak ona by vlastně nevěděla, co se po ní chce. Ona by nerozuměla tomu, proč má zahrát.... já nevím... že se zlobí... to si myslím že tohleto jí dalo hodně.“ (p. Michal III., s. 3)

Tři ze čtyř rodičů, vidí posun klientů v komunikaci s okolím, v oblasti samostatnosti a sebevědomí. Paní Marie svůj názor popisuje takto:

„Protože i tak, jak se stýkáme... já nevím... s lékařkou, nebo tak, tak všichni říkají, že ona lépe mluví, že se dokáže vyjádřit... (...) Nevím, jestli to taky není i věkem, to je těžko tohle srovnávat, ale určitě jo. Protože když byla v G., tak byla vlastně s těma postiženýma. A teprve v BRÁNĚ se začla stýkat se zdravými, což jí pomohlo maximálně. Se vším všudy. Rozvoj... teď jde v klidu do obchodu... a tak.“ (p. Marie II., s. 2)

Paní Věra uvádí: *„No, víte co... asi jo... protože jak byl třeba v nemocnici, tak si tam už hodně sám vyřídil... je takový více otrkaný... takže čím chodí víc na ty pobyty, na ty turnaje¹⁹, tak je takový otrkanější. Takže to ho asi posunulo nejvíce tady v tom. Že je takový, že si řekne, že je takový sebevědomější... (...)Nevím, jak bych to řekla, ale je prostě takový, víc otevřenější. „ (p. Věra I., s. 2,3)*

3.1.2 Celkový význam BRÁNY pro klienty, rodiče a jejich rodiny

Tato část zahrnuje informace, týkající se skutečnosti, z jakého důvodu klienti BRÁNU navštěvují.

Klienti v rámci rozhovorů odpovídali na otázku, zda by si v případě, že by vše bylo v jejich rukou, vybrali pro trávení volného času BRÁNU, nebo by zvolili jinou zábavu. Dva ze čtyř klientů odpovědělo, že by si vybrali jinou variantu trávení volného času, jedna klientka odpověděla, že by dala přednost BRÁNĚ a jedna klientka se k tomuto nevyjádřila. Na otázku, zda se v BRÁNĚ na akcích cítí dobře, ale čtyři ze čtyř klientů odpověděli, že ano.

Osm z osmi respondentů uvedlo, že hlavní význam BRÁNY vidí ve vztazích ve společenství, které je utvářeno klienty a dobrovolníky. Tři ze čtyř klientů vnímají

¹⁹ V rámci BRÁNY jezdí někteří klienti, kteří navštěvují volnočasovou aktivitu - tréninky bocie na různé turnaje v boccie.

v těchto vztazích jejich hlavní motivaci k docházení do BRÁNY. Dva ze čtyř klientů uvádí tréninky bocci jako další podstatný význam BRÁNY pro ně samotné.

Respondentka Barbora uvádí: „(...) *V BRÁNĚ se mi více líbily různé víkendovky, nebo to, že jsem pokecala s kamarádka a tak. To byla bomba.*“ (Barbora VIII., s. 3)

Pan Michal tuto skutečnost popsal následujícími slovy: „(...) *Mě právě zaujalo jednak, že tam byl pestrý program, zaujali mě tam ti dobrovolníci, že tam mají vlastně možnost toho navazování nějakého přátelství... vlastně mezi tou naší Q. a těmi dobrovolníky... a další věc je také ta, že na některých aktivitách toho Integračního klubu jsou i jejich zdraví vrstevníci. Což je taky pro mě důležité, protože, pokud je to aktivita jenom pro děti se zdravotním postižením, tak je to asi fajn, oni mi ji tam zajistí, ale já jsem potřeboval ten přesah do toho běžného života.*“ (p. Michal III., s. 2)

Paní Jana tuto skutečnost vidí takto: „(...) *Protože ona je v pohodě když má kolem sebe lidi, přátelé, asistenty, kamarády, takže je vždycky taková nabitá energií. Prostě v pohodě. Určitě je to něco jiného, než by měla sedět doma.*“ (p. Jana IV., s. 3)

V rámci rozhovorů s rodiči byla položena rovněž otázka, zda vnímají negativní vliv BRÁNY na její klienty. Čtyři ze čtyř rodičů však odpověděli negativně.

K otázce významu BRÁNY pro rodiče, se tito vyjádřili následovně. Čtyři ze čtyř rodičů uvedli, že skutečnost, že jejich děti navštěvují BRÁNU, je pro ně určitá forma odlehčení. Rodiče také vnímají, že jsou jejich děti v BRÁNĚ spokojené, což má pro ně rovněž velký význam. Pan Michal tuto zkušenost popisuje následovně: „*Přínos je v tom, že vlastně někdo další, na koho se můžu spolehnout, se podílí i na jejím rozvoji. To znamená, že naprosto přirozeně už my jako rodiče nejsme jediní, kdo ji rozvíjí. Ty sociálně aktivizační činnosti právě jsou v tom fajn. Ony pomaličku někam jdou... nenásilně... Když to nejde, tak to nejde, když to jde, tak to jde. Takže určitě ten rozvoj té dovednosti jako pro ni, a třeba pro nás, vlastně pro rodiče je to fajn, že vlastně... můžu prostě dělat jiné věci a můžu třeba být v práci o to dýl... nebo prostě můžu jít něco zařídit. (...) Je to vlastně určitý způsob odlehčení pro nás jako pro rodiče.*“ (p. Michal III., s. 3)

Součástí rozhovorů byla také otázka týkající se vlivu BRÁNY na rodinu. Čtyři respondenti z osmi odpověděli, že nevnímají žádný vliv BRÁNY na rodinu, jedna respondentka odpověděla, že neví a dvě uvedly skutečnost, že je BRÁNA pro rodinu určitou formou odlehčení.

Pan Michal v odpovědi na tuto otázku zajímavě popsal, jak se dcera učí vnímat u dobrovolníků hranice v soukromí a pak tuto schopnost dokáže uplatnit také u členů jejich rodiny. Konkrétně k této otázce řekl: *„Určitě. Určitě pozitivní. Já si myslím, že hodně pozitivní, protože tam, on má vlastně možnost prožívat ty sociální vazby. Tam je totiž ještě výhoda, oproti třeba F., když v F., máš třeba vrstevníky... tak to je fajn, že oni tam jsou... ale oni ti vrstevníci jsou zhruba na stejné úrovni, jako Q.. Kdežto ona přijde třeba k počítači a pomocí facebooku komunikuje s různými lidma staršíma. A vlastně to je to, co Q. potřebuje. Ona potřebuje, aby ji někdo táhnul. Aby ji jakoby dával tu vyšší laťku, aby ona měla možnost se k tomu jako šplhat. Pak ona těžce, ale roste. To ji právě nabízejí ti dobrovolníci. Že oni ji na jednu stranu jako dají ten prostor, ale dají i tu zkušenost, že když to přežene a začne moc psát, tak oni se zavrou. Protože oni nejsou povinni... a nemají ani šanci si s ní tolik psát... jí třikrát, nebo desetkrát denně něco odpovídat. Takže jí to dává i jako zkušenost do života, kdy ona si vlastně ošahává ty hranice. Že ti lidi na jednu stranu jsou jí otevření, ale nejsou jejími otroky, kteří by museli pořád, pořád... takže ji to vlastně vychovává jako v té interakci s tím okolím.“* (p. Michal III., s. 3)

3.1.3 Shrnutí oblasti „Význam a přínos BRÁNY pro klienty rodiče a rodiny klienta“

Ze zodpovězených otázek vyplývá, že integrační klub BRÁNA je klienty i jejich rodiči vnímán jednoznačně pozitivně. Zatímco klienti samotní až na jednu výjimku nedokázali konkrétní přínos BRÁNY pro ně samotné slovně vyjádřit, rodiče uvádějí jako hlavní přínos pro jejich děti posun v komunikaci, samostatnosti a také zlepšení sebevědomí. Klientka, která přínos docházení do BRÁNY dokázala popsat uvedla, že se díky integračnímu klubu cítí být aktivnější.

Jako hlavní motivační faktor pro navštěvování akcí klubu klienti shodně uvedli potřebu být členem společenství, které je tvořené klienty a dobrovolníky a účastnit se na těchto vzájemných vztazích. Polovina klientů je motivována skutečností, že v BRÁNĚ probíhají tréninky Bocci. Rodiče klientů vnímají jako zásadní přínos BRÁNY pro jejich rodiny možnost odlehčení v péči o jejich dítě se zdravotním postižením. Jeden z rodičů uvedl jako přínos to, jak se jeho dcera v integračním klubu učí respektovat osobní hranice druhých lidí.

3.2 Pozitivní a negativní stránky BRÁNY

Tato oblast je zaměřena na pozitivní a negativní stránky BRÁNY, zejména ve vztahu k jejímu fungování. Může však rovněž obsahovat i další informace, které v této souvislosti respondenti vnímají. Rozhovory se také dotýkaly tématu změn v poskytování služeb BRÁNY, které proběhly v posledních třech letech jejího fungování a názorů respondentů na tyto změny.

3.2.1 Fungování BRÁNY

Pod pojmem „fungování BRÁNY“ jsou zde myšleny skutečnosti ohledně programové náplně a průběhu jednotlivých akcí, pozvánek na tato setkání či ohledně způsobu komunikace mezi pracovníky, klienty a jejich rodiči. V rámci rozhovorů byly kladeny otázky, týkající se pozitivních a negativních zkušeností respondentů s těmito skutečnostmi. Vzhledem k tomu, že tuto oblast celkového fungování BRÁNY vnímali z jiného pohledu klienti a z jiného pohledu jejich rodiče, budou jejich názory uvedeny odděleně.

Klienti se také vyjadřovali k tomu, co se jim na BRÁNĚ nejvíce líbí. Adam na tuto otázku s úsměvem na rtu odpověděl: „*Holky. (...) Pěkné holky.*“ (Adam VI., s. 2)

Klientka Adéla naopak uvedla: „*Protože tam hrajem různé hry, jako třeba... jakože třeba já představuju nějaké zvíře a druzí to hádají. To tam děláme teď nejvíce. Nebo tam hrajem třeba nějakou pohádku, si zahrajem, nebo nějaké ty... scénky... a různě tam hádáme teď..no takové ty dramatické věci.*“ (Adéla V., s. 2)

Jedna z klientek rovněž sdělila, že se jí líbí nejvíce volnočasové aktivity – kroužek keramiky a boccia, které BRÁNA rovněž poskytuje. Z rozhovoru další klientky, která již BRÁNU nenavštěvuje, vyplynulo, že jako pozitivní hodnotí víkendové pobyty a společenství lidí.

Z rozhovorů bylo možné dále vyčíst, že negativní stránky BRÁNY jsou klienty vnímány rovněž velmi individuálně. Jedna z klientek popisuje negativní zkušenost takto: „*(...) Já vím, že ... dávám příklad jo? Mají určitý počet lidí... minulý rok v listopadu mi z BRÁNY napsali ohledně Žárovek²⁰, SMS, jestli chci přijít. Že je omezený počet lidí a jestli můžu na celý den. Tak já jsem napsala na celý den, že můžu jako vždycky... Já vím, že se musí všichni vystřídat, ale mě to prostě baví a chci, když je benefiční akce pomoci těm lidem. No a mě to prostě docela mrzí, že jsem tam nemohla*

²⁰ Benefiční akce, na které klienti BRÁNY pomáhají při prodeji úsporných žárovek.

být celý den, ale tak každý musí mít tu možnost že... každý musí dostat tu možnost prožít si to nějak. (...) Oni prostě napsali SMS, že mají určitý počet lidí a kdo se přihlásí dřív... a tak my jsme to tak oddalovaly..no a já jsem pak říkala „Mami, proč jsme tam nenapsali dřív, vždyť jsem tam mohla být celý den..“ (Smích.) No tak to mě teďkom v BRÁNĚ trošku tak zamrzelo no...“ (Nela VII., s. 8)

Jedna z klientek jako negativní stránku BRÁNY uvedla zrušení svozů, jiná sdělila, že by uvítala, kdyby akce BRÁNY mohly být delší. Adam projevil nespokojenost s nedostatkem dobrovolníků. Zvláště na volnočasové aktivitě boccia:

„No, že tam moc holek nechodí. Jen sem tam. (Smích.) No a taky, že rodiče pomáhají na boccie. To je špatné... že je nemůžu nechat doma...“ (Adam VI., s. 4)

Rodiče klientů se k fungování BRÁNY vyjádřili následovně. V rámci rozhovorů byla rodičům mimo jiné kladena otázka, co nejvíce na BRÁNĚ oceňují. Pan Michal na tuto otázku odpověděl následovně: *„Řekl bych, že úplně nejvíc oceňuju to nadšení a tu chuť s jakou ty akce dělají. Že to je prostě cítit, že to je o tom, že oni tam dají kus sebe.“ (p. Michal III., s. 6)*

Paní Jana k této otázce uvedla: *„Je to tam v takovém opravdu klidném, pohodovém duchu toho dobra, pro děti udělat maximum co je v jejich silách.“ (p. Jana IV., s. 5)*

Paní Věra k této otázce řekla: *„No, tak to, že to vůbec dělají... že mají kam zajít a trávit čas... že s nima organizují různé ty akce (...).“ (p. Věra I., s. 5)*

Na otázku, které skutečnosti vnímají na BRÁNĚ naopak jako negativní, nebo co by v rámci této služby přivítali, odpovídali rodiče klientů velmi různě. Pan Michal uvedl následující postřehy: *„ (...) Já si myslím, že BRÁNA by si zasloužila daleko víc peněz. Je to hodně o tom, že tam jsou výborné nápady, i jako to srdce do toho... samozřejmě, že to srdce je nejdůležitější, ale... mám na mysli třeba hlavně ty víkendové pobyty, které jsou hodně o penězích. A potom Q. má třeba štěstí, že dostane na tábor letní, ale třeba před nějakými třemi, nebo dvěma lety nebyla. A vím, že ji to hodně vzalo. A je to o tom, že zařizování toho tábora je zase o penězích a že se tam dostane zase jenom zlomek těch dětí, co tam chodí. A to si myslím, že to je ohromná škoda, že by ty děti prostě měli mít možnost odlety větší, dražší pobyty na aspoň těch čtyři, pět dnů absolvovat a myslím si, že by to měli mít všechny děti, které chtějí.“ (p. Michal III., s. 6)*

Paní Věra vidí negativní stránku BRÁNY především v nedostatku dobrovolníků, zvláště na trénincích boccii. Paní Marie mimo jiné uvedla, že by uvítala jednou ročně týdenní pobyt, na který by jezdili klienti společně s celou rodinou. Tři ze čtyř rodičů by

rovněž uvítali svozy. Paní Marie se k této problematice vyjadřuje následovně: „(...) Jenom ty svozy, že pak skončily... no ale to zas není tak úplně negativní... my to bereme jako věc, která je doprovázena i třeba financema. Protože financí ubývá... no tak co no... bohužel... je spousta věcí... už některé věci v minulosti byly lepší a teď se to všecko utíná... no ale myslím si, že na každý pád, ať se děje cokoliv, by ta doprava měla fungovat. Pro ty rodiče to je... protože dovážet to dítě a vlastně jet zpátky, to není úleva pro tu rodinu. Protože ano, ten člověk se tam dvě hodiny baví, ale ta matka jede zpátky a zase zpátky... ano, ta doprava je tam nutná. A to říkám všude. Raději bych přidala nějakou částku, ať se teda hradí ta doprava, ale pořád je pro mě lepší ji vypravit, dát tady do auta a potom si tady na ni počkat. Určitě. (...) Já si myslím, že to by uvítali všichni rodiče.“ (p. Marie II., s. 3)

3.2.2 Změny v poskytování služeb

V rozmezí posledních tří let BRÁNA prošla zásadními změnami v poskytování sociálně aktivizačních služeb. Tyto změny jsou podrobněji popsány v teoretickém rámci. Velmi zjednodušeně můžeme hovořit o skutečnosti, že před změnami probíhaly akce BRÁNY ve větších intervalech s více účastníky. V současné době jsou sociálně aktivizační služby individuálnější a probíhají častěji v menších skupinkách. Respondenti v rámci rozhovorů odpovídali na otázky spojené právě s tímto novým fungováním BRÁNY.

Tři z osmi respondentů se ke změnám ve službě nevyjádřili, jelikož se s jiným fungováním Integračního klubu nesetkali, nebo si těchto skutečností nevšimli. Dva ze zbývajících pěti respondentů vnímají změny pozitivně. Pan Michal se vyjádřil následovně: „Ty změny, kterými BRÁNA prošla, jsou úžasné. Nám to dalo... prostě úplně to změnilo náš vztah k BRÁNĚ, protože předtím ty aktivity jednak byly méně četné a bylo to takové... byl třeba karneval... no dobře „půjdeš tam, něco si zatancuješ...“ je to fajn, ale je to jenom to. Kdežto teďka, že jsou ty skupinky, děcka se tam znají, něco tvoří, tak to získalo vlastně nějakou hlavu a patu. Ono to odněkud někam jde, ty děcka vytvořily nějakou skupinku. Taky to, že ty skupinky jsou menší, je fajn. Když tam bylo najednou třeba dvanáct dětí, tak samozřejmě za ty dvě hodiny se toho moc... tak samozřejmě, oni si tam popovídali, poblblí, je to fajn... ale tady najednou ty skupinky jsou malé, ty děti se spolu spíš učí navazovat nějaké vztahy, zkouší si nějakou scénku, nebo něco... a je to pravidelné a má to nějakou myšlenku. Odněkud někam se jde. A je to pravidelné, v čase, který nám vyhovuje. (...) Předtím, když jsme Q. třeba řekli, že

nepude z nějakého důvodu, tak řekla „No to je škoda, že nepůjdu.“ Ale teď, když jí řekneme, že nepůjde, tak vysloveně prožívá to zklamání, tu bolest... protože ona se tak strašně těšila a nebude to.“ (p. Michal III., s. 5,6)

Třem z osmi respondentů změny v poskytování sociálně aktivizačních služeb nevyhovují. Svou zkušenost s touto problematikou popsala Nela: *„Mě, třeba vadí, že máme teďka v BRÁNĚ skupinky. Jako třeba divadelní skupinka, výtvarná skupinka. Kdysi jsme byli pospolu a táhli jsme spolu jako kdyby... to řeknu tak... za jeden provaz. A byli jsme všichni spolu a bylo to pro mě všechno lepší. (...) Jo baví. Podle toho co... ale bylo to lepší... pobavili jsme se víc a tak. Jako já nechci být nějak zlá nebo tak... (...)Jakože třeba dobrovolníci... je jich tam strašně málo... já se třeba opakuju o těch vztazích. Spíše nejsme jako spolu všichni – to mi docela vadí, ale zase není třeba takový chaos.“ (Nela VII., s. 5)*

3.2.3 Shrnutí oblasti „Pozitivní a negativní stránky BRÁNY“

Vzhledem k výše uvedeným informacím je zřejmé, že pozitivní a negativní pohledy na jednu a tutéž službu jsou velmi individuální a proto je jejich shrnutí značně obtížné. Liší se jak délkou navštěvování BRÁNY, tak také pravidelností docházení a v neposlední řadě pohledem rodiče a klienta. Klienti se shodli na jediné skutečnosti a tou je to, že se na akcích BRÁNY cítí dobře. Jako pozitiva BRÁNY byly nejčastěji klienty označeny určité konkrétní aktivity v rámci programové náplně, které daný klient preferuje. Mezi negativy zazněl nedostatek dobrovolníků a nemožnost zajistit organizaci služby tak, aby plně vyhovovala danému klientovi. Rodiče klientů jednoznačně pozitivně ocenili osobní vklad organizátorů klubu a na druhou stranu ve většině případů vnímali jako negativní stránku nefungující svozy a nedostatek finančních prostředků, které má daná sociální služba k dispozici.

Shrnutí změn v poskytování sociálně aktivizačních činností je značně jednodušší. Je možné říci, že respondenti, kteří mají s těmito změnami zkušenosti, se dělí na dvě přibližně stejně velké skupiny. První, menší skupina tyto změny vítá, druhé, pouze nepatrně větší však z různých důvodů nevyhovují.

3.3 Dobrovolnictví

Jak již bylo uvedeno v teoretickém rámci, je dobrovolnictví jednou z velmi důležitých složek BRÁNY. Z tohoto důvodu se respondenti v rámci svých rozhovorů vyjadřovali rovněž k tomuto tématu. Většina z nich, zmínila konkrétní dobrovolnictví v BRÁNĚ, někteří však pojali tuto otázku obecněji.

Všichni respondenti uvedli, že vnímají přítomnost dobrovolníků na akcích BRÁNY jako pozitivní. Paní Jana uvedla: „*Je to super, protože bez nich by to samozřejmě nešlo. (...)*“ (p. Jana IV., s. 5)

Čtyři ze čtyř rodičů vnímají největší přínos dobrovolnictví v BRÁNĚ v souvislosti s pozitivním významem pro jejich děti. Paní Marie v rozhovoru řekla: „*No ono je to různé. Z deseti dobrovolníků se stal známý třeba jen jeden... to v životě tak asi je... Ale vybrala si dobrovolnici, se kterou jela potom třeba do J.. To bylo fajn. Myslím si, že mezi dobrovolníkama si našla i nějaké přátele. (...)*“ (p. Marie II., s. 4)

Podle mínění paní Věry, jsou pro jejího syna dobrovolníci jedna z největších motivací pro docházení na akce BRÁNY. „*(...) No, ale Q. má asi nejvíc zájem o ty asistentky no... o ty mladé holky. (Smích.) (...) Jo no. Ono ty holky... pak je z něho takové sluníčko no...*“ (p. Věra I., s. 4)

Dva ze čtyř klientů v rozhovoru uvedlo, že se v rámci BRÁNY přátelí více s dobrovolníky, než s ostatními klienty. Tři ze čtyř klientů si nevzpomíná na jakýkoli konflikt mezi dobrovolníkem a klientem samotným. Nela k tomuto tématu uvedla: „*No třeba s A... jakože už je to strašně dávno... Spolu s B. mě měly jako uživatelku na jedné akci a já jsem si s ní neměla co popovídat a tak, nevím no... (...) nebo třeba na jiné akci, jestli můžu úplně odbočit jsem měla s M. konflikt, tam jsme si moc nesedli... to bylo úplně nejhorší... já jsem to pak řešila s S.*“ (Nela VII., s.4)

Čtyři ze čtyř klientů dále uvedli, že jsou s některými dobrovolníky v kontaktu i mimo akce BRÁNY. Ať už je to kontakt prostřednictvím Facebooku, nebo prostřednictvím jiných osobních setkání.

Tři z osmi respondentů se dále vyjádřili k tématu dobrovolnictví jako takovému. Paní Jana uvedla: „*(...) Opravdu si jich vážím, že takoví lidé ještě jsou. Protože dneska vím, že v každé organizaci je problém, co se týče dobrovolníků. Je to i ve škole. Je to prostě všude. (...)*“ (p. Jana IV., s. 5)

Dále se k této problematice vyjádřila také paní Marie: „*Pochopitelně, že dobrovolníci je plus, protože je to vlastně finanční odměna. A ještě je to navíc pomoc*

tomu člověku... takže asi tak. Tak z takového praktického hlediska je to nastejno jako asistent. (...) Já to беру tak, že si vždycky říkám, že ten, který je za to placený, tak dělá jen to, co musí. Řekne si, že je za to placený, má, na to třeba hodinu, tak udělá to, co má a pak konec. Ale dobrovolník... když už to spadá více do té kamarádské roviny, tak ono je to i pro Q. takové... ona to cítí... že je to takové kamarádštější. Já netvrdím, že všichni mají dělat zadarmo, ale potřebuje takový ten vztah cítit kamarádštější no...“ (p. Marie II., s. 4)

Ve svém rozhovoru uvedl názor na tuto skutečnost také pan Michal: *„Určitě je to pozitivní. Myslím si, že oni tam přinášejí takovou tu přirozeně lidskou rovinu. Prostě jsem kamarád, protože chci být tím kamarádem. Je tam ten krok té dobrovolnosti, což je nesmírně důležité, což je nesmírně fajn. Ale líbí se mi na nich, že dokážou nastavovat ty hranice... že prostě „Ano, ale nejsem tu jenom pro tebe.“ Určitě je to fajn.“ (p. Michal III., s. 6)*

3.3.1 Shrnutí oblasti „Dobrovolnictví“

Dobrovolnictví v BRÁNĚ je všemi respondenty vnímáno jako pozitivní. Tato skutečnost vypovídá o důležitosti a nepostradatelnosti mladých lidí, kteří se dobrovolnictví v této službě věnují. Velmi zajímavým zjištěním je zcela jistě to, že klienti v mnoha případech preferují přátelství s dobrovolníky, před přátelstvím s ostatními klienty v BRÁNĚ. Těmto přátelstvím může napomáhat fakt, že jsou dobrovolníci podobného věku jako většina klientů a proto může docházet ke vzájemnému obohacení.

Z rozhovorů je patrné, že jak klienti, tak i jejich rodiče neberou dobrovolníky jako někoho, kdo jim má na akcích Integračního klubu „pouze“ pomoci. Dobrovolníci jsou pro ně přínosem a obohacením a jejich služby v žádném případě nejsou vnímány jako samozřejmost.

3.4 Jiné sociálně aktivizační služby na území Ostravy

Jelikož se tato práce nevztahuje pouze k Integračnímu klubu BRÁNA, ale dotýká se rovněž dalších služeb poskytující sociálně aktivizační služby v Ostravě, byly v rámci rozhovorů respondentům kladeny otázky týkající se jejich zkušenosti s těmito službami.

Tři z osmi respondentů uvedli, že mají zkušenost pouze s BRÁNOU. Dva z osmi respondentů mají zkušenost s jinými službami, tyto však nepatří do oblasti ostravska.

Tři z osmi respondentů uvedli, že mají zkušenost se Stonožkou, což je služba, která je podrobněji popsána v teoretickém rámci této práce. Dva z těchto tří respondentů mají zkušenost přímou, jeden pouze nepřímou. „*My jsme o tom zvažovali, dokonce jsme byli v kontaktu s tou paní z té Stonožky a vím, že to pak skončilo, že nám ty aktivity nějak pak nevyhovovaly... narazili jsme prostě na něco, co nám nevyhovovalo. Já si myslím, že to bylo, že my jsme potřebovali u Q. zabezpečit hygienu a mám pocit, že to bylo zrovna tohleto, co nám nebyli schopni nám vlastně zaručit. I když je to mlhavé... je to opravdu už ty tři, čtyři roky zpátky. Jenom jsme hledali, chtěli jsme využít... tam byly možnosti nějakých táborů a takové věci a nakonec to vlastně nějak vyšumělo, protože jsme nebyli schopni zajistit ty podmínky.*“ (p. Michal III., s. 7)

Nela popisuje fungování a zkušenosti se Stonožkou následovně: „*(...) Jsem s nima v kontaktu... tak trošku. To byla první organizace, kde jsem začala chodit. Stonožka se to jmenuje. (...) My třeba jsme s tou organizací jezdili na různé tábory, máme i sídlo – Dívčí hrad a tam jsme třeba trávili volný čas... tak oni tam tráví teďka, já moc ne, ale (smích) Jinak je to tam dobré. Taky si tam třeba s někým nasednu, ale to je vždycky že... bez toho by to nešlo asi. (...) No máme třeba pravidelné letní tábory. Ne třeba soustředění, ale letní tábory. Ale zase ta BRÁNA má to soustředění jenom na tu Bocciu. To je taky dobré. (...) Třeba Disco-maraton, nebo nějaké oslavy třeba deset let Stonožky, nebo třeba, když má někdo narozeniny... tak jsem tam dříve slavila narozky, víš. Všichni jsme se tam sešli. Nebo třeba máme různé vzpomínky... jakože sice nemáme... jakože vzpomínáme na ten tábor, stejně jako v BRÁNĚ. A pravidelně jsou tam taky ty kroužky. (...) A dopoledne myslím, že tam je ještě keramika. Tam může být kdo je nezaměstnaný... no já nevím, jestli to tam ještě funguje, ale myslím, že jo. (...) No, sice tam... já vím, že třeba na táborech mají stezku odvahy, ale pro mě je to strašení a tak. Mi to nedělá dobře, tak bych to asi vypustila. (...) A jinak žádný konflikt tam, jsem nikdy neměla a tak. (...) Kdo přišel, kdo se prostě o té akci dozvěděl, tak tam byl.* (Nela VII., s. 6,7)

Stonožka očima respondentky, jejíž dítě tuto službu navštěvuje: „*No tak ze začátku, když jsme tam začali dojíždět tak to byly kroužky pondělí a středa. Měli tam i víkendové akce. Q. začla nejdříve navštěvovat kroužky před koncem školního roku, protože o prázdninách jsme chtěli vyzkoušet letní tábor... 14-ti denní. To byla ještě malá. (...) Tak jsme tam začli navštěvovat kroužky. Bylo to nějak v květnu, červnu 2x týdně a tam se samozřejmě se všema skamarádila. V polovině července odjela na čtrnáctidenní tábor, který zvládla super. Sice začátek – odjezd byl hodně uplakaný a*

příjezd byl ještě uplakanější. (...) Tak se to prostě nějak rozjelo ty tábory a myslím, že jednou byla i v R. Takže to bylo takové...bylo to kdysi na úplně jiné úrovni – bylo víc peněz, víc možností. Později, čím víc toho měla ve škole a jelikož vlastně začla taky s tou bocciou, tak jsme to potom už otesávali, aby nám na všechno vyšel čas. (...) Já nevím, jestli to jde srovnat²¹, protože každý dělá něco jiného. (...)ona tam i tam²² chtěla chodit. Byla šťastná, našla si hodně přátel a kamarádů, takže vlastně víceméně když jí to vyhovovalo tak jsme ji v tom jenom podporovali. Každý měl jiný směr. (...) Oni ve Stonožce jezdili třeba více na ty víkendové akce. Měli i třeba i více těch kroužků určitě, protože to měli pravidelně pondělky a středy. Taky mají vlastně na Dívčím hradě takový svůj areál. Tam mají postavené sruby a tam mají i hodně těch víkendových akcí. (...) Už jezdí jenom na tábory²³ ... a už vlastně ani to ne, protože ono to tam není bezbariérové. (...)Už na to nemá čas.“ (p. Jana IV., s. 6,7)

3.4.1 Shrnutí oblasti „Jiné sociálně aktivizační služby na území Ostravy“

V rámci výzkumu bylo zjištěno, že respondenti mají zkušenost pouze s jednou jinou organizací na Ostravsku, poskytující sociálně aktivizační služby. Touto službou je Klub Stonožka Ostrava. Respondenti, kteří mají se Stonožkou přímé zkušenosti, uvádí, že je její fungování od fungování BRÁNY dosti odlišné a že rovněž poskytuje klientům kvalitní trávení jejich volného času a jsou s ní spokojeni.

Fungování Stonožky zahrnuje podobné akce, které poskytuje BRÁNA s tím rozdílem, že se na nich schází větší počet klientů. Další rozdíl je patrný v táborových aktivitách, kdy Stonožka organizuje klasické táborové pobyty.

3.5 Celkové shrnutí výsledků výzkumu

Ze zodpovězených otázek výzkumu vyplývá veliký a pozitivní vliv BRÁNY jak na klienty samotné, tak také na jejich rodiče a celé rodiny. I přesto, že ne všichni respondenti dokázali slovně vyjádřit přínosy BRÁNY, ze všech rozhovorů je patrné, že jedním z největších přínosů a významů je společenství tvořené klienty a dobrovolníky a vztahy mezi nimi. Tato skutečnost může být obecně v rámci rozhovorů vnímána, jako

²¹ BBRÁNU a Stonožku

²² Do BRÁNY i do Stonožky

²³ Tábory Stonožky

největší motivace pro navštěvování akcí BRÁNY. Od tohoto společenství, se také dále odvíjejí další přínosy. Například v komunikaci klientů.

Z rozhovorů dále vyplývá skutečnost, že v sobě BRÁNA nese také pozitivní přínosy nejen pro klienta samotného, ale také pro jeho rodiče, či celou rodinu a to zejména ve smyslu odlehčení péče o člena rodiny se zdravotním postižením. Tato skutečnost hovoří rovněž ve prospěch tohoto Integračního klubu.

Úsudky respondentů v souvislosti s hodnocením změn v poskytování sociálně aktivizačních služeb jsou poněkud rozporuplné, neboť jsou podloženy značně individuálními potřebami a zkušenostmi, například i s dřívějším fungováním BRÁNY. Nelze je proto použít jako vypovídající o všech klientech, které do BRÁNY docházejí a tohoto výzkumu se nezúčastnili.

Z popisu Integračního klubu BRÁNA a Klubu Stonožka vyplývá, že obě tyto služby jsou bezpochyby přínosem pro svoje klienty. I přes skutečnost, že mohou jejich poskytované služby v některých ohledech působit podobným dojmem, přínosy těchto služeb jsou jiné. Tato skutečnost tedy potvrzuje domněnku, že jsou obě služby stejně důležité a proto není jejich srovnání možné.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se snažila upozornit na důležitost smysluplného trávení volného času osob s tělesným postižením a v souvislosti s tímto tématem zejména na význam sociálně aktivizačních služeb v Ostravě. V rámci vytváření rozhovorů se však ukázalo, že mají vybraní respondenti pouze ve dvou případech přímou zkušenost s jinou sociálně aktivizační službou mimo BRÁNU. Tato služba – Klub Stonožka Ostrava je respondenty vnímána pozitivně, na základě sdělených informací však nebylo možné objektivní srovnání s BRÁNOU. Vzhledem k této skutečnosti tedy výsledky výzkumu přinášejí spíše informace o vlivu Integračního klubu BRÁNA na klienty a jejich rodiny. Další úskalí se rovněž ukázalo v nedostatku odborné literatury pro vytváření teoretického rámce. Bylo tedy nutné čerpat z jiných zdrojů, jako jsou např. metodiky, nebo rozhovory s pracovníky těchto služeb.

S využitím kvalitativního výzkumu byly získány zajímavé konkrétní informace a subjektivní hodnocení klientů Integračního klubu BRÁNA a jejich rodinných příslušníků ohledně fungování této sociální služby. Analýza rozhovorů ukázala, že jsou respondenti s fungováním sociálně aktivizačních služeb v Ostravě, zejména však BRÁNY celkově spokojeni. Největším nedostatkem je v poslední době nedostatek financí, ze kterého vychází další negativní oblasti, které respondenti v rámci těchto služeb vnímají. V rámci výzkumu se neukázalo žádné závažné pochybení v celkovém fungování služeb. Podle vyjádření některých respondentů lze usoudit, že Integrační klub BRÁNA plně splňuje jejich potřeby a představy o fungování takovéto služby. Někteří z respondentů se však vyjádřili ke změnám v poskytování sociálně aktivizačních služeb v BRÁNĚ, které proběhly v letech 2009-2013, spíše negativně a proto výše zmíněné stanovisko nelze uvést v obecné rovině. Z výzkumu tedy vyplynulo, že je trávení volného času dětí a mladých lidí s tělesným postižením pro respondenty velmi důležité a zaslouží si proto dostatečnou pozornost v rámci sociální práce s touto cílovou skupinou.

Je zřejmé, že vzhledem k omezenému počtu respondentů kvalitativního výzkumu, nelze jeho výstupy příliš zobecňovat, díky svému osobnímu charakteru ale přináší velmi zajímavé a užitečné informace, které mohou být dobře využitelné

pracovníky Integrovaného klubu BRÁNA pro další rozvoj služby, což bylo aplikačním cílem této práce.

Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace

- Frič, P., Vávra, M. (2012). *Tři tváře komunitního dobrovolnictví*. Praha: AGNES, HESTIA.
- Hofbauer, B. (2004). *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál.
- Kraus, J., Šandera, O. (1975). *Tělesně postižené dítě*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Kraus, J. a kol. (2005). *Dětská mozková obrna*. Praha: Grada Publishing.
- Krebs, V., Durdisová, J., Kotýnková, M., Poláková, O., Žižková, J., Vlček, M., ... Sunega, P. (2007). *Sociální politika*. Praha: ASPI.
- Krhutová, L. a kol. (2005). *Občané se zdravotním postižením a veřejná správa*. Olomouc: Vydavatelství University Palackého.
- Lesný, I. a kol. (1985). *Dětská mozková obrna ze stanoviska neurologa*. Praha: AVICENUM.
- Linhart, J. (2002). *Slovník cizích slov pro nové století*. Litvínov: Dialog.
- Matějček, Z. (1992). *Psychologie nemocných a zdravotně postižených dětí*. Praha: H&H.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s.
- Müller, O. (2004). *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: Vydavatelství University Palackého.
- Novotný, M. a kol. (2003). *Dobrovolnictví středoškoláků*. Praha: HESTIA.
- Pávková, J. (2001). *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál.
- Renotierová, M., Ludíková, L., Jonášková, V., Krejčířová, O., Kuja, J., Langer, J., ... Vitásková, K. (2003). *Speciální pedagogika*. Olomouc: Vydavatelství University Palackého.
- Říčan, P., Krejčířová, D. (1995). *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada Publishing.
- Šormová, L., Klégrová, A. (2006). *Dobrovolnictví*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí.

- Vágnerová, M., Hadj-Mousová, Z., Štech, S. (1999). *Psychologie handicapu*. Praha: Karolinum.

Časopisy

- Kitliňská, J., Jurtíková, M. (2011). Rámec interoperability mladých dobrovolníků. *Sociální práce/Sociálna práca*, č. 4, s. 69-78.
- Prokopová, I. (2013). Školení dobrovolníků v BRÁNĚ. *VÝZVA – zpravodaj pro lidi s výzvou*, č.50, s.9.

Zákony

- *Zákon o sociálních službách*. Zákon č. 108/2006 Sb. V účinném znění ke dni 11. 3. 2013.
- *Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách*. Vyhláška č. 505/2006 Sb. V účinném znění ke dni 11. 3. 2013.

Internetové zdroje

- APA VČAS: Boccia – sportovní hra pro osoby s těžkými formami tělesného postižení [on-line]. Dostupné 29. 10. 2012 z <http://www.apavcas.cz/index.php?page=boccia>
- Centrum pro rodinu a sociální péči o.s.: Dobrovolnictví v BRÁNĚ [on-line]. Dostupné 10.3.2013 z <http://vyzva.prorodiny.cz/dobrovolnictvi-brane/>
- Centrum pro zdravotně postižené Moravskoslezského kraje o.s.: Sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením [on-line]. Dostupné 3. 9. 2012 z http://www.czp-msk.cz/aktivizacni_cinnosti.php
- Stonožka: Sociálně aktivizační služby [on-line]. Dostupné 4. 9. 2012 z http://www.stonozkaostrava.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=53&Itemid=58
- Stonožka: Stonožka [on-line]. Dostupné 4. 9. 2012 z http://www.stonozkaostrava.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=49&Itemid=28

Ostatní zdroje

- Centrum pro zdravotně postižené Moravskoslezského kraje o.s.. *Veřejný závazek sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením*.

- Centrum pro rodinu a sociální péči o.s.. (2011). *Výroční zpráva za rok 2011*. Ostrava.
- Integrovaný klub BRÁNA . (2009). *Integrovaný klub BRÁNA – Metodika*.
- Statutární město Ostrava – magistrát. (2012). *Katalog sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava*. Ostrava.
- Svojanovský, M. (2010). *Informační materiál služby BRÁNA-Integrovaný klub*. Ostrava.
- Svojanovský, M. (2009). *VÝZVA – vznik a rozvoj střediska sociálních služeb pro rodiny pečující o děti s těžkým zdravotním postižením*. (Absolventská práce). Olomouc: CARITAS – Vyšší odborná škola sociální.

Seznam příloh

- Příloha č. 1 - rozhovor s rodičem klienta BRÁNY I.
- Příloha č. 2 - rozhovor s rodičem klienta BRÁNY II.
- Příloha č. 3 - rozhovor s rodičem klienta BRÁNY III.
- Příloha č. 4 - rozhovor s rodičem klienta BRÁNY IV.
- Příloha č. 5 - rozhovor s klientkou BRÁNY V.
- Příloha č. 6 - rozhovor s klientem BRÁNY VI.
- Příloha č. 7 – rozhovor s klientkou BRÁNY VII.
- Příloha č. 8 - rozhovor s klientkou BRÁNY VIII.
- Příloha č. 9 - rozhovor se zástupcem koordinátora Integrovaného klubu BRÁNA
- Příloha č. 10 - logo Integrovaného klubu BRÁNA
- Příloha č. 11 - etický kodex sociální služby BRÁNA – Integrovaní klub
- Příloha č. 12 – kodex dobrovolníka
- Příloha č. 13 - pravidla integrovaného klubu brána
- Příloha č. 14 - smlouva o výkonu dobrovolnické činnosti
- Příloha č. 15 - protokol o souhlasu s výkonem dobrovolnické činnosti